

Ortaöğretim öğrencilerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin etkin öğrenme ile ilgili Görüşleri

*

Mukadder Büyükeskil* - Şahin Kesici**

Öz

Bilgi ve teknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği günümüz dünyasında, etkin öğrenme giderek önemli hale gelmektedir. Etkin öğrenme, öğrencilerin öğrenmenin merkezinde yer alarak öğrenme sürecine aktif katılımlarının sağlandığı, öğretmenin öğrenme sürecine rehberlik ettiği, öğrenme sorumluluğunun öğrencide olduğu öğrenmedir. Öğrencilere eğitsel alanda olduğu kadar düşünsel, duyuşsal, bireysel ve sosyal alanlarda da gelişim olanağı vermesi etkin öğrenmenin önemini giderek arttırmaktadır. Etkin öğrenen öğrenciler eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme gibi becerilere sahip, kendini ifade edebilen, kişiler arası etkili iletişim kurabilen, öğrenmeyi öğrenen, etkili çalışma alışkanlıkları kazanmış bireylerdir. Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin, rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkin öğrenme ile ilgili görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma nitel araştırma tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2006-2007 eğitim öğretim yılında Konya İlinde yer alan Konya Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan rehber öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenleri ile bu kurumlarda öğrenim gören öğrencilerden oluşan toplam 50 kişi oluşturmuştur. Elde edilen veriler Nvivo2'ye kodlanmış, daha sonra temalar ve temalara ilişkin kategoriler oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular tartışılmış ve sonuçlarla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etkin Öğrenme, Ortaöğretim, Rehber Öğretmen, Sınıf Rehber Öğretmeni

* Uzman, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Konya Eposta: mukadder_pdr@hotmail.com

** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Konya E-Posta: sahinkesici@konya.edu.tr

Secondary education students', guidance teachers' and classroom guidance teachers' opinions related to active learning

*

Abstract

In today's world where knowledge and technological developments move speedily active learning is becoming increasingly important. Active learning is a learning in which active participation of students is provided taking place in the center of learning, teachers guide in learning process and students have learning responsibility. Providing development opportunity in individual and social fields as well as educational fields for students increased importance of active learning more and more. Students learning actively are individuals that have some skills such as critical thinking, creative thinking, problem solving skills, that are self-confident, self-expressive and able to establish interpersonal relations, learn how to learn and that gained effective working habits. In this research, it's aimed to determine secondary education students', guidance teachers' and classroom guidance teachers' opinions related to active learning. Research was performed by using qualitative research technique. In gathering data in research, semistructured interview technique was used as data acquisition method. Working group of research was constituted by 50 people in total that consists of guidance teachers and classroom guidance teachers working in different secondary education schools connected to Konya Directorate of National Education and also students educated in these institutions. Obtained data were coded into Nvivo2, then themes and categories related to themes were constituted. Findings obtained at the end of research were discussed and proposals related to results were developed.

Anahtar Kelimeler: *Active learning, secondary education guidance teachers, classroom guidance teachers'*

Giriş

Etkin öğrenme, bireyin düşünebilmesi, akıl yürütebilmesi, yaratıcı gücünü ortaya koyabilmesi, yorum yapabilmesi, yeni bilgiler oluşturabilmesi sürecidir (M.E.B., 2000). Öğrenme kuramları öğretmenlere ışık tutmakta ve öğretim hizmetinin niteliğinin artmasına yol açmaktadır. Öğrenme kuramlarını ve öğrenme biçimlerini dikkate alan bir öğretmen sınıf içi uygulamalarında daha sağlıklı sonuçlar alabilmektedir. Gerek davranışçı gerekse bilişsel kuramcılar öğretimin düzenlenmesi ve geliştirilmesi bakımından çok önemli önerilerde bulunmaktadırlar. Ancak her iki kuram grubunun da ortak olduğu çok önemli bir öneri vardır: “Öğrenmede öğrenci etkin olmalıdır.” (Güneyli, 2007)

Geleneksel öğretim daha çok öğretmenin bilgi aktardığı, öğrencilerin de aktarılan bilgileri ezberledikleri bir yöntem olması nedeniyle öğrenciyi pasif alıcılar haline getirmekte ve öğrenme süreci öğrenciler için sıkıcı bir süreç olmaktadır. Öğrenirken sıkılan öğrencinin de dikkatini canlı tutması mümkün olmamaktadır. Öğrenciler derse etkin katıldığı ölçüde dikkatini toplayabilmekte ve öğrenme zevkli hale gelmektedir. Öğretmenler, öğrencilerini aktif hale getirebildikleri sürece onları ders süreci içine çekebilmektedirler. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerinin de derse katılımına imkân veren yöntemlere gereksinim duymaktadırlar.

Geleneksel öğretim yönteminde öğrenciler kendilerine sunulan bilgileri kendi düşünsel süreçlerinde analiz etmeden ezberledikleri için kalıcı öğrenememekte ve gerektiğinde uygulayamamaktadır. Nitekim okullar şu noktalarda eleştirilmektedir:

1. Okullar yalnız akademik başarıya önem vererek bireylerin diğer doğal yeteneklerini sınırlandırmaktadır.
2. Okullar duygulardan soyutlanmış yüzeysel yaşantılarla yetindiği için kalıcı ve köklü davranış değişikliği sağlayamamaktadır.
3. Okullar, öğrenciler için bir yarışma ortamı haline gelerek öğrencilerin çoğunda yetersizlik yarattığı gibi karşılıklı dayanışma duygularını da yok etmektedir.
4. Bununla beraber, okulların akademik başarı üzerinde odaklanmış olması yaşam boyu öğrenen bireylerin yetişmesine engel olmaktadır (Kılıçcı, 2000).

“Etkin öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz-düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir” (Açıkgöz, 2002). Etkin öğrenme sürecinde öğrenciler öğrenmenin değerli olduğunu farkındadırlar, öğrenmeyi ihtiyaç olarak hissederler, bilgiyi nasıl ve nereden öğrenecekleri sorusuna cevap ararlar. Öğrenmeyi öğrenme sürecinde hangi bilgiyi nasıl öğrenebilecekleri ve bilgiyi bütünleştirmede zihinsel süreçleri nasıl kullanacakları üzerinde düşünürler.

Etkin öğrenen bireyler, öğrendikleri bilgileri günlük hayatta karşılaştıkları problemleri çözmeye kullanabilen, kendini ifade edebilen, sorun çözebilen, eleştirel düşünme becerisine sahip, donanımlı, üretken, kendilerini geliştiren bireylerdir. Gökçe (2004), aktif öğrenme sürecinde öğretmenin üç önemli rolü olduğunu belirtmiştir. Bu roller araştırmacılık, tasarımcılık ve kolaylaştırıcılıktır. Öğretmenin bu üç rolü gerçekleştirebilmesi öğretim sürecinin merkezine öğrenciyi alması ve sürecin her aşamasında öğrencilerle işbirliği yapmasına bağlıdır.

Etkin öğrenmenin amaçları şunlardır:

- 1) Bilimsel düşünmeyi öğretmek.
- 2) Bilgi kaynaklarına ulaşmayı öğretmek.
- 3) Problem çözme becerileri kazandırmak.
- 4) Neden-sonuç ilişkisini kurmayı öğretmek.
- 5) Kendilerini yenilemeyi öğretmek.
- 6) Toplumsal bilinç kazandırmak.
- 7) İletişim becerileri kazandırmak.
- 8) Akıl, bilgi, teknoloji üretebilmeyi sağlamak.
- 9) Yönetici ve girişimci insan olmayı öğretmek.
- 10) Sosyal becerileri geliştirmek (Özkaya, 2000).

Etkin öğrenme sürecinde öğrenci kendi öğrenme amaçları tespit ederek, bu amaçlara ulaşabileceği yöntemler hakkında düşünür ve kendisini bilgiye götüreceği stratejileri kullanarak hedeflerine ulaşmaya çabalar. Öğrenci bu süreçte deneme yanılma yoluyla öğrenme sürecinde değişiklikler yaparak, kendi öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiği konusunda profesyonelleşir. Kendisini bilgiye erdiren yolları öğrenen öğrenci, bil-

giyi organize edip uygulayarak bilgiye hükmeder ve gelişimsel noktada sürekli ilerleme azmi taşır.

Etkin öğrenen öğrenciler düşünme becerilerini geliştiren, yaratıcı düşünebilen, eleştirel düşünme yeteneğine sahip, problem çözebilen, etkili çalışma yöntemlerini bilen ve uygulayan bireylerdir.

Ülkemizde ve yurt dışında etkin öğrenmeye yönelik birçok araştırma yapılmıştır. Uysal (1996) tarafından “Öğrenme Sürecine Etkin Öğrenci Katılımının Öğrenme Sonuçlarına Etkisi”, Koca, Yaman ve Şen (2005) tarafından “Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme, Öğretme Ortamı Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Yöntemler Kullanılarak Tespit Edilmesi”, Özkaran (2003) tarafından “Etkin Öğrenme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri”, Dağarik (1999) tarafından “İlköğretim 4. Sınıf Matematik Öğretiminde Aktif Öğrenme Yaklaşımını Öğrenci Başarısına Etkisi” , Ayan (2002) tarafından “Etkin Öğrenme Yaklaşımının Sınıf Öğretmenleri Tarafından Uygulanması”, Gökçe (2004) tarafından “İlköğretimde Aktif Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri” yapılan araştırmalara bazı örneklerdir.

Yöntem

Ortaöğretim öğrencilerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin etkin öğrenme ile ilgili görüşlerini tespit etmek için yapılan bu araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma, bireylerin yaşamlarındaki rutin ve problemlematik anları ve anlamları tanımlayan çalışmaları ve çeşitli empirik materyal setini-vaka incelemesi, kişisel deneyim, içebakış, yaşam öyküsü, görüşme, gözlemsel, tarihsel ve görsel metinler içermektedir. Nitel araştırmalarda yaygın kullanıma sahip teknikler, katımlı gözlem ve görüşmedir. (Kuş, 2003)

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Konya ili Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumları bünyesindeki ortaöğretim öğrencilerinden; 15' i kız, 5 i erkek; sınıf rehber öğretmenlerinden 8' i bayan, 7' si erkek; okul rehber öğretmenlerinden 9'u bayan, 6' sı erkek olmak üzere toplam 50

kişiden oluşmaktadır. Örneklem grubu evreni yansıtacak oranda ve tesadüfî olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanmasında veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve ilgili literatür taranmıştır. Literatür taramasında öğrenme konusunu ele alan araştırmalarla birlikte özellikle etkin öğrenme ile ilgili yapılan araştırmalar incelenmiştir. Görüşme formunun geçerliğini sağlamak için görüşme formu Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, doktora yapmış beş öğretim üyesine verilmiş ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Daha sonra pilot uygulamalar yapılmış ve alınan tüm bu sonuçlara göre düzeltmelerle görüşme formları uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Uygulamalar yazılı olarak okul rehber öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri ve öğrencilerden alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Görüşmelere katılmada gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Görüşmeler için bir açıklama hazırlanmış, açıklamada araştırmanın amacı ve çalışmanın nasıl gerçekleştirileceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Ayrıca görüşmelerde katılımcıların kimliklerinin de saklı kalacağı vurgulanmıştır. Görüşmeler sırasında yazılı görüşme formları kullanılmıştır. Görüşmeler 45 dk ile 60 dk. arasında gerçekleşmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirlerine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirecek, anlaşılır biçimde organize etmek ve yorumlamaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temalar saptanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2005; Kuş, 2003).

Görüşmecilerden görüşleri yarı yapılandırılmış formlara yazılı olarak alınmıştır. Her görüşme birden başlayarak numaralandırılmıştır. Veriler okunurken anlatılmak istenen düşüncenin tespit edilmesi amacıyla kelime, cümle ve paragraflar kavramlaştırılarak kodlanmıştır (Brott & Myers, 2002). Kodlama araştırmanın amacı ve görüşme soruları çerçevesinde yapılmıştır. Kodlama yapılırken “bilgisayar destekli nitel veri analiz programı olan Nvivo2’den” yararlanılmıştır. Her tema ve alt boyutu yüzdelerle ifade edilmiştir. Fakat buradaki yüzdeler nicel araştırmalarda olduğu gibi istatistikî olarak karşılaştırmalar yapmak için kullanılamaz. Kategoriler en alt düzeyde oluşturulan bir kategorideki çeşitli anlamları analiz etmek ve kıyaslamak için kullanılır. Bu kategori maddelerinin eşsiz zenginliği, nitel analizleri olduğu gibi ortaya koyar (Coolican, 1992). Nitel araştırmalarda yüzdeler, nitel araştırmanın doğası gereği sıralama ve fikir verme amacına yönelik olarak kullanılır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin, sınıf rehber öğretmenlerin ve ortaöğretim öğrencilerinin etkin öğrenme ile ilgili görüşlerinden elde edilen bulgular ayrı ayrı açıklanmıştır.

1. Rehber Öğretmenlerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sorular	Kategoriler	Kategori yüzdesi	Örnek Görüşler
Etkin Öğrenme size ne ifade ediyor?	Öğrencinin aktif katılımı	40	"Öğrenci merkezli öğrencinin aktif katılımına dayalı öğrenme."
	Öğrenci merkezli öğrenme	33.3	"Etkin öğrenmede öğrenci aktiftir, neyi nasıl öğreneceğini bilir."
	Öğrenme stilleri -stratejileri kullanılarak gerçekleşen öğrenme	20	Bireyin kendi özellikleriyle, öğrenilecek konunun özelliklerini göz önünde bulundurup, en iyi öğrenme yöntemiyle öğrenme faaliyetini gerçekleştirmesidir."
	Bilgiyi hafızaya işleme	13.3	"Öğrenilen materyalin uzun süreli hafızaya alınması. Gerekli durumlarda kullanılacak şekilde zihinde saklanması."
	Yaparak-yaşayarak öğrenme	6.6	"Öğrenen tarafından yaparak - yaşayarak yapılan öğrenmedir."
	Hayata hazırlayan öğrenme	6.6	"Öğrencilerin konuları günlük hayatta uygulayabilmesini ve soyut konulara yorum getirebilmesini sağlamak için genelleme gibi yetenekleri kazanabilmesi için uygun yöntemlerle yapılan öğrenmedir."
Etkin Öğrenme Nasıl gerçekleşir?	Öğretmen ve öğrenci etkileşimi	46.6	"Öğrencinin ve öğretmenin öğrenme ortamına aktif katılımı ile gerçekleşir."
	Öğrenme stillerinin kullanılmasına imkân sağlama	46.6	"Öğrencinin uygun yöntemleri belirledikten sonra gerçekleşmiş oluyor. Çünkü öğrenci kendine uygun yöntem ve tekniklerin farkına vardıkdan sonra daha kısa zamanda daha etkili öğreniyor."
	Materyal kullanma	20	"Etkili öğrenmenin olabilmesi için öğrencilere öğrenme ortamı düzenlenebilir, materyal ve etkinlikler sağlanabilir."
	Öğrenci merkezli öğretim stratejilerini uygulama	13.3	"Öğrencinin aktif katılımıyla ve öğrenci merkezli öğretim stratejilerinin kullanımıyla gerçekleşir."
Etkin Öğrencinin Özellikleri Nelerdir?	Motive olma	60	"Öğrenme isini ciddiye alan, gayretli, araştıran, sorgulayan, katılım sağlayan ve farkındalık düzeyi gelişmiştir."
	Eleştirel düşünme	60	"Dikkatli, sorgulayan, öğrenme stillerini bilen"
	Özgüven	53.3	"Kendine güvenen, derse odaklanan, problem çözebilen öğrencilerdir."
	Başarılı olma	46.6	"Not tutan, aktif dinleyen, farklı ders araç gerecini gerekli yerde kullanan, tekrarı çok yapan, dersin dışında görsel yayın araçlarından faydalanan, başarılı öğrencidir."
	Verimli çalışma yöntemlerini uygulama	40	"Derse motive olan ve ders çalışma yöntemlerini bilen, çalışma ortamını düzenleyebilen ders araç gereçlerini hazır eden öğrencidir."

Etkin Öğrenen Öğrencinin Özellikleri Nelerdir?	Bilgi kaynaklarını kullanma	33.3	"Araştırmayı seven, problem çözme becerisi iyi olan, teknolojiyi iyi kullanabilen kişilerdir."
	Öğrenilenleri uygulama	26.6	"Öğrendiğini uygulayan, sonuçlandıran ve transfer edebilen bir özelliğe sahiptir."
	Kendini tanıma	26.6	"İlgi ve yeteneklerinin farkındadır."
	Problem çözebilme	26.6	"Motivasyon düzeyi iyi, ön öğrenme yaşantılarına sahip, hazır bulunuşluk düzeyine sahip, araştırmayı seven, problem çözme becerisi iyi olan, problem çözmeye istekli olan, özgüveni yüksek, teknolojiyi iyi kullanabilen kişilerdir."
	Hedef belirleme	13.3	"Hedef koyan, gelecekle ilgili planları ve beklentileri olan, öğrenmeye ihtiyaç duyan öğrencidir."
	Yaratıcı düşünme	6,6	"Derslere katılımcı, çözümleyici, araştırmacı, paylaşımcı, yaratıcı."
"Öğrencilerin öğrenme konusunda yaşadığı güçlükler nelerdir?"	Verimli ders çalışma yöntemlerini bilmeme	53.3	"Etkili çalışma yöntemlerini bilmiyorlar ya da kulak arkası ediyorlar. Tekrar etmiyorlar. Bu konuda gerekli bilgilendirme çalışmaları gerek bireysel gerek grupla yapılıyor. Ailelerine de bu konuda bilgi veriliyor."
	Öğrenme stillerini fark edememe	33.3	"Öğrenciler neyi neden öğrenmeleri gerektiğini bilmiyorlar, nasıl öğrenmesi gerektiğini çok farkında değiller."
	Öğrencilerdeki motivasyon eksikliği	33.3	Öğrenmeye istekli olmamaları, plansız olmaları, hedef ve amaçlarının olmaması."
	Hatırlama güçlüğü	20	"Hatırlama ve transfer güçlükleri yaşanıyor."
	Geleneksel öğretim yöntemlerinde ısrar	20	"Çalışma alışkanlıkları konusunda problem yaşıyorlar. Ayrıca öğretmenlerinin anlatım yöntemi, kendisine davranış tarzı da öğrenmelerinde ve derse karşı ilgilerinde sorun olabiliyor."
	Dikkat toplayamama	13.3	"Öğrenmede yaşanan güçlükler: dikkat dağınıklığı verimli çalışma yollarının uygulamamaları."
	Problem çözebilme beceri eksikliği	6.6	"Proje çalışmalarını bilmiyorlar, problem çözme becerilerini tam bilmedikleri için bu konuda yardıma ihtiyaç duyuyorlar."
	Yaratıcı düşünme beceri eksikliği	6.6	"Yetiştirilme safhası ve ilköğretim çağında yaratıcı düşünce becerilerinin verilmemesi, kazandırılmaması sebebi de ortaöğretim yıllarında öğrenmeler üzerinde zorlaştırıcı etkilerden bir tanesi."
	Sorumluluk almama	6.6	"Okul öncesi ve ilköğretim çağında öğrenme becerilerinin bir kısmını ve özellikle sorumluluk almayı öğrenmemeleri nedeniyle sorun yaşamaktalar."
	Hedef belirleyememe	6.6	"Öğrenmeye istekli olmamaları, plansız olmaları, hedef ve amaçlarının olmaması."

“Sizce Ortaöğretimde etkin öğrenmeye engel olan faktörler nelerdir?”	Geleneksel öğretim yönteminin benimsenmesi	66.6	“Çocuklar ve öğretmenler geleneksel yöntemi benimseyip öğretmenin dersi motomot aktarması nedeniyle etkin öğrenme gerçekleşmiyor.”
	Etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği	66.6	“Öğretmenlerin bilgiyi aktaran rolünü bırakmamaları ve gelişmeleri göz ardı etmeleri. Öğretmenlerin değişime direnmeleri ve yöntem teknikler hakkında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları.”
	Fiziki engeller	53.3	“Öğretmenlerin öğrenme stratejileri hakkında bilgisizliği ve eksik bilgiyle göreve başlamaları, eğitim kurumlarının (okulların) donanım ve materyal bakımından yetersizliği, eğitim sistemimizin buna hazır olmayışı, kanun, tüzük, ve yönetmeliklerin bu öğrenme yöntemine karşılık gelmemesi, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin olmayışı ve ön öğrenmelerin tam olarak gerçekleştirilmemesi, ülke şartlarının buna elverişli olmaması (özellikle doğudaki ilçe ve köy okullarında)”
	Eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması	33.3	“Kalabalık sınıflar, müfredat araç-gereç eksikliği, öğrencilerin sadece sınava odaklanmış olması, branş öğretmenlerinin konuya yeterince önem vermemeleleri, okulların öğretim fonksiyonu yanında eğitim fonksiyonundan uzaklaşmış olması.”
	Öğrencilerin durumuna dair engeller	33.3	ise “Öğrencilerin sosyo ekonomik ve kültürel düzeyleri, ezberci öğrenme şekilleri, öğrenmeye istekli olmamaları, yaratıcı düşünememeleri.”
	İlköğretimden itibaren etkin öğrenmenin uygulanmaması	33.3	“Öğrencilerin etkin öğrenmeyi ilköğretime baslarken öğrenmesi gerekiyor. Çünkü lisede çok geç kalıyor. Klasik yöntemlerden öğretmenlerin vazgeçme zorluğu öğrencilerin okula isteksiz gelmesi engel oluyor.”
	Aile- öğretmen-öğrenci ve akran grupları arasındaki iletişim engelleri	26.6	“Okulun fiziki donanımının eksik olması, okul yönetiminin ve öğretmenlerin geleneksel eğitim anlayışına sahip olmaları, değişime ayak uydurmamaları ve bu konuda idareci ve öğretmenlere gerekli formasyonun verilmeyişi. Öğretmen, aile ve öğrenci arasındaki kuşak çatışması. Örneğin; öğretmenin öğretmene kafa tutması, öğretmenin öğrencinin davranışını saygısızlık olarak algılaması, gelişim döneminin getirdiği bir özellik olarak algılamaması ve aralarındaki iletişim koparak sınıfta olumlu öğretimin oluşmaması.”

1.1. Rehber öğretmenlerin etkin öğrenmenin kendilerine ne ifade ettiğine dair görüşleri

Etkin öğrenmeyi rehber öğretmenlerin yarısına yakını öğrencilerin öğrenmeye aktif katılımı, rehber öğretmenlerin üçte biri öğrenci merkezli öğrenme, rehber öğretmenlerin beşte biri öğrenme stilleri – öğrenme stratejileri kullanılarak gerçekleşen öğrenme, rehber öğretmenlerin küçük bir kısmı bilgileri hafızaya işleme, öğrencileri hayata hazırlayan öğrenme ve yaparak – yaşayarak öğrenme olarak nitelendirmiştir.

1.2. Rehber öğretmenlerin etkin öğrenmenin gerçekleşmesine dair görüşleri

Etkin öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda rehber öğretmenlerin yarısına yakını öğretmen- öğrenci etkileşimi ve öğrenme stillerinin kullanılması, rehber öğretmenlerin beşte biri materyal kullanma ve rehber öğretmenlerin küçük bir kısmı öğrenci merkezli öğretim stratejilerini uygulama ile şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir.

1.3. Rehber öğretmenlerin etkin öğrenen öğrencinin özelliklerine dair görüşleri

Etkin öğrenen öğrencilerin özellikleri ile ilgili rehber öğretmenlerin yarısından fazlası öğrenciler motive olduklarını ve öğrencilerin eleştirel düşünebildikleri, rehber öğretmenlerin yarısından biraz fazlası öğrencilerin özgüven sahibi oldukları, rehber öğretmenlerin yarısına yakını öğrencilerin başarılı olabildikleri ve öğrencilerin verimli çalışma yöntemlerini kullanabildikleri, rehber öğretmenlerin üçte biri öğrencilerin bilgi kaynaklarını kullanabildikleri, rehber öğretmenlerin dörtte birinden biraz fazlası öğrencilerin kendilerini tanıdıkları, öğrencilerin problem çözme becerisine sahip oldukları ve öğrencilerin öğrendiklerini uygulayabildikleri ve rehber öğretmenlerin küçük bir kısmı öğrencilerin hedef belirleyebildikleri ve yaratıcı düşünebildikleri şeklinde görüş bildirmişlerdir.

1.4. Rehber öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme konusunda yaşadığı güçlüklerle dair görüşleri

Öğrencilerin öğrenme konusunda yaşadığı güçlükler hakkında rehber öğretmenlerin yarısından biraz fazlası öğrencilerin verimli ders çalışma yöntemlerini bilmemeleri, rehber öğretmenlerin üçte biri öğrencilerdeki motivasyon eksikliği ve öğrencilerin öğrenme stillerini fark edememeleri, rehber öğretmenlerin beşte biri öğrencilerin geleneksel öğrenme yöntemlerinde ısrar etmeleri ve öğrencilerin hatırlama zorluğu çektikleri, rehber öğretmenlerin küçük bir kısmı öğrencilerin öğrenme sürecinde dikkat dağınıklığı yaşadıkları, öğrencilerin hedef belirleyememeleri, öğrencilerdeki yaratıcı düşünme ve problem çözebilme becerisi eksikliği, öğrencilerin sorumluluk almamaları şeklinde fikir beyan etmişlerdir.

1.5. Rehber öğretmenlerin Ortaöğretimde etkin öğrenmeye engel olan faktörlere dair görüşleri

Ortaöğretimde etkin öğrenmeyi engelleyen faktörler konusunda rehber öğretmenlerin yarısından biraz fazlası ortaöğretimde geleneksel öğrenme yönteminin benimsenmesi, etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği, rehber öğretmenlerin yarısına yakını fiziksel engeller, rehber öğretmenlerin üçte biri ilköğretimden itibaren etkin eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması ve etkin öğrenmenin uygulanmaması, öğrencilerin durumuna dair engeller (ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bireysel farklılıklar, okula isteksizlikleri, yaratıcı düşünememeleri), rehber öğretmenlerin dörtte birinden fazlası aile-öğretmen-öğrenci ve akran grupları arasındaki iletişim engelleri olarak belirtmişlerdir.

2. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sorular	Kategoriler	Kategori yüzdesi	Örnek Görüşler
Etkin Öğrenme size ne ifade ediyor?	Öğrencinin aktif katılımı	53.3	"Öğrencinin bizzat kendi çabasıyla, kendinin daha faal olduğu öğrenmedir."
	Öğrenme stilleri-öğrenme Stratejileri kullanılarak, gerçekleşen (yapılan) öğrenme	20	"Öğrencinin duyularına hitap ederek, bireysel özellikleri dikkate alınarak, çoklu zeka kuramı çerçevesinde bilgiyi her alanda (ihtiyacı olan) kullanabilecek şekilde hafızaya yerleştirmek."
	Uygulamaya yönelik öğrenme	20	Öğrendiği şeyi unutmama, uygulayabilme, öğrendiği şeylerin ona bir şeyler ona bir şeyler kazandırması ve bunları sorunlarını çözmede kullanmasıdır."
	Kalıcı öğrenme	20	"Ezbere dayanmayan, kalıcı öğrenmedir."
	Öğrenci merkezli öğrenme	13.3	"Öğrenci merkezli amacına ulaşan öğretim metodu. Öğrencinin sürece kendisinin de katılımı."
	Problem çözme becerisi kazandıran öğrenme	6.6	"Öğrendiği şeyi unutmama, uygulayabilme, öğrendiği şeylerin ona bir şeyler ona bir şeyler kazandırması ve bunları sorunlarını çözmede kullanmasıdır."
Etkin Öğrenme Nasıl gerçekleşir?	Öğretmen ve öğrenci katılımı	66.6	"Etkin öğrenme dersine hazırlıklı gelen öğretmen ve derse karşı ilgi duyan öğrencilerin aktif katılımlarının olduğu ortamda, öğrencilerle duyuşsal, bilişsel ve psikomotor alanlarından hitap ederek; düşünen, eleştiren sonra benimseyen öğrenciler yetiştirerek, anlatılan dersi görsel araç-gereçlerle süslendiği bir ortamda gerçekleşir."
	Öğrenme stillerinin kullanılmasına imkân sağlama	40	"Öğrencinin aktif olduğu, birkaç öğrenme yönteminin birlikte kullanılmasıyla, duyarak, görerek ve işiterek oluşur."
	Materyal kullanma	20	Öğretmenlerin öğrencilerin derse iştirak edici etkinlik kullanma, göze hitap ederek teknolojiyi kullanarak TV, sinevizyon, VCD."
	Öğrendiklerini uygulama	20	"Öğrencinin derste olabildiğince faal almasıyla, teknolojik araçları kullanmasıyla, öğrendiklerini uygulamasıyla gerçekleşir."

Etkin Öğrenen Öğrencinin Özellikleri Nelerdir? "Öğrencilerin öğrenme konusunda yaşadığı güçlükler nelerdir?"	Aktif olma	53.3	"Öğrenci pasif değil aktiftir. Öğretmenin anlattıklarıyla yetinmez. Meraklıdır araştırma yapmayı sever, sorgulayıcıdır."
	Motive olma	53.3	"Derse hazır gelmesi, konular hakkında önceden araştırma yapması ve dersi derste öğrenmenin en iyi metot olduğu yargısına varan öğrenci dersi daha dikkatli dinler ve derse daha çok katılıp kendini belli eder."
	Eleştirel düşünme	40	Hedeflenen davranışları geliştirmiştir. Belli bir kavramın aktarımı, olayların neden sonuçlarının açıklanabilmesi, öğrencinin konular üzerinde araştırma yapabilmesi, elde ettiği sonuçları yaşamında kullanabilmesi, tarih derslerinde öğrenci akşam haberlerde geçen bilgilere transfer edebilmesi.",
	Özgüven	40	"Kendine güvenir, ufuk çizmede tereddüt etmez (amaç-hedefi belli), tedirginlik yaşamaz çünkü öğrenmeye bizzat katılmıştır."
	Öğrenilenleri uygulama	33.3	"Öğrendiğini uygulayan, bunları günlük hayatta ve problem çözmede kullanılabilen öğrenci etkin öğrenen öğrencidir."
	Hedef belirleme	33.3	"Belli bir ideali olan, omuzlarındaki ağırlığın ve hayatın gerçeklerinin farkındadır.",
	Araştırmacı olma	33.3	"Meraklıdır araştırma yapmayı sever, sorgulayıcıdır."
	Kalıcı öğrenme	26.6	"Sınavlarda daha başarılılar, özgüvenleri fazla, daha rahat iletişim kuruyorlar, derse katılımları artıyor, öğrenme daha kalıcı oluyor."
	Sosyallik	26,6	"Öğrenmeye meraklı, istekli, girişken, insanlarla diyalogu iyi bireydir."
	Bilgiyi transfer edebilme	26.6	" Bilgiyi ihtiyacı olan yerde kullanabilir. Yeni öğreneceği bilgilere temel oluşturur. Yeni bilgiyi destekler."
	Başarılı olma	20	"Sınavlarda daha başarılılar, özgüvenleri fazla, daha rahat iletişim kuruyorlar, derse katılımları artıyor, öğrenme daha kalıcı oluyor."
	Kendini ifade etme	20	"Etkin öğrenen öğrenciler soru sormaktan çekinmemekle birlikte, fikirlerini ortaya koymaktan korkmazlar. Rahattırlar. Kendilerine güvenirlir. Konuşmaktan sıkılmazlar. Diğerleri ise pasif (sessiz, sakin) hep dinleyici konumdadır."
	Yaratıcılık	13.3	"Daha sosyal, katılımcı ve yaratıcı oluyorlar. Kendilerinin düşüncelerini daha iyi ifade edebiliyor, farklı açılardan olaylara bakabiliyorlar."
	Öğrenmeyi öğrenme	6.6	"Etkin öğrenen öğrenci; araştıran, sorgulayan, düşünen, "neyi, niçin" öğrenmesi gerektiğini bilen, öğreneceği şeyin günlük hayattaki faydasını kavrayan, yaratıcı, derste aktif, derse karşı ilgili merak eden, eleştirel düşünebilen, kendini yansıtan ve geliştirebilenidir."
Etkin dinleme	6.6	"Derse hazır gelmesi, konular hakkında önceden araştırma yapması ve dersi derste öğrenmenin en iyi metot olduğu yargısına varan öğrenci dersi daha dikkatli dinler"	
Problem çözebilme	6.6	"Öğrendiğini uygulayan, bunları günlük hayatta ve problem çözmede kullanılabilen öğrenci etkin öğrenen öğrencidir."	

“Öğrencilerinizin etkin öğrenilebilirliği için ders sürecinde neler yapıyorsunuz?”	Soru-cevap	66.6	“Soru sorma, soru cevap, anlatım, demostrasyon, uygulama.”
	Uygulama	46,6	“Gösterip yaptırma, kulaktan öğretim, soru-cevap, düz anlatım tekniklerini kullanıyorum.”
	Anlatım	33.3	“Genelde soru-cevap ve anlatım yöntemlerini kullanıyorum.”
	Yazılı ve sözlü anlatım yaptırma	33.3	“Grup çalışmaları verip iş birliği ve sorumluluk bilincine ulaşmalarını sağlıyorum. Yalnız oturtup her ders yazılı ya da sözlü ifadelerine yer veriyorum.”
	Tartışma	33.3	“Drama, tamamlama (öykü, şiir), tartışmacı anlatım.”
	Proje ödevleri	26.6	“Proje / ödevler vererek onların proje uygulama safhasında onlar gerçek hayatın içinde olurlar. Aynı konuyu farklı gruplara veriyorum ve farklı boyutlardan konuyu açıklamalarına yardımcı oluyorum.”
	Grup çalışmaları	26.6	“Grup çalışmaları verip iş birliği ve sorumluluk bilincine ulaşmalarını sağlıyorum.”
	Günlük hayattan örnek verme	26.6	“Öğrenciler günlük hayattan örnekler veriyorum. Öğrenmenin sadece okulda değil, hayat boyu sürdüğünü zaman zaman hatırlatıyorum”,
	Verimli ders çalışma bilgileri	26.6	“Derslere mutlaka hazırlıklı gelmelerini hatırlatıyorum. Derslere günü gününe çalışmalarının gerekliliğini söylüyorum.”,
	Materyal kullanma	20	“Sinevizyon, bilgisayar, VCD’lerden faydalanıyoruz. Sinevizyon odası mevcut.”
	Eleştirel düşünme	20	“Önceki bilgileriyle yeni öğrenilecek konuyu ilişkilendirerek bazı kuralları kendilerini bulması sağlıyorum. Kıyaslama yapmaya teşvik ediyorum.”
	Rehberlik servisine yönlendirme	13.3	“Problemi olan öğrencilerle ilgilenerek onların rehberlik servisine gitmelerini öneriyorum.”
	Drama	13.3	“Edebi konularda da canlandırma yapmalarını istiyorum.”
	Öykü-şiir tamamlama	6.6	“Drama, tamamlama (öykü, şiir), tartışmacı anlatım”
	Gösteri	6.6	“Soru-cevap, gösteri (demonstrasyon), uygulama ve anlatım.”
	Beyin fırtınası	6.6	“Branşım, beceri yetenek gerektiren bir branş olduğu için psikomotor becerilerin öğretilmesinde en etkili yöntem olduğu için, etkin öğrenmede katkıda bulunan beyin fırtınası, tartışma gibi yöntemleri kullandığım da oluyor.”
	Örnek olay	6.6	“Soru – cevap, grup çalışmaları ve tartışma yöntemleri, öğrencilerin duygu ve tecrübelerinden yararlanma yaklaşımı, örnek olay incelemesi gibi yaklaşımlardan faydalanıyorum.”

“Sizce ortaöğretimde etkin öğrenmeye engel olan faktörler nelerdir?”	Fiziki engeller	66,6	“Maddi olanaksızlıklar, araç-gereç eksikliği, örneğin müzik dersi açısından müzik odasının, müzik araç-gereçlerinin (orff çalgıları) olmaması, araç-gereçlerin güvenliğinin sağlanamaması, etkinliklerin düzenlenebileceği salonların olmaması, ses sisteminin oluşturulması için gerekli olan cihazların olmaması.”
	Öğrencilerdeki motivasyon eksikliği	33,3	“Sınıfların kalabalık olması, öğrencilerin derse motive olmaması, öğrencilerin yaşlarından kaynaklanan bir takım sorunlar.”
	Geleneksel öğretimin benimsenmesi	20	“Öğrencin kabullendiği bazı fikirler, öğretmenin klasik ders verme tekniğine alışması.”
	Etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği	20	“Öğretmenlerin etkili öğretme yöntemleri konusunda yetersiz, bilgisiz olması, okulda rehber öğretmen sayısında yaşanan sıkıntı, ailelerin öğrenme sürecinde yeterince yardımcı olmaması, öğrencilerdeki hedef, amaç eksikliği...”
	Eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması	20	“Müfredat yoğunluğu, öğrencinin ÖSS ile ilgili olmayan bilgileri önemsememesi, ÖSS’ye yönelik hassasiyetlerin had safhada olması”
	Ergenlik dönemi sorunları	20	“Öğrencilerin içinde buldukları yaş dönemi gereği (buluş çağı) her şeye olumsuz bakmaları ve sorumluluk almaktan, araştırma-inceleme yapmaktan hoşlanmamalarıdır.”
	Öğrencilerin hedef belirlememeleri	13,3	“Öğrencilerdeki hedef, amaç eksikliği...”
	Önöğrenmelerdeki yetersizlik	13,3	“Öğrencinin temel bilgi eksikliği, fiziki eksiklikler, uygulamadaki eksiklikler (öğretmenlerin konuyu bilmemesi, müfredatın yoğunluğu).”
	Aile ilgisizliği	13,3	“Ailelerin yetersiz ilgileri...”
	Sınav kaygısı	6,6	“Öğrencilerin gelecek kaygısı, olumlu seviyede olabilecek sınav kaygıları taşımamaları...”
	Öğrencilerin araştırma yapmaması	6,6	“Öğrencilerin içinde buldukları yaş dönemi gereği (buluş çağı) her şeye olumsuz bakmaları ve sorumluluk almaktan, araştırma-inceleme yapmaktan hoşlanmamalarıdır.”
	Sorumluluk almama	6,6	“Öğrencilerin içinde buldukları yaş dönemi gereği (buluş çağı) her şeye olumsuz bakmaları ve sorumluluk almaktan, araştırma-inceleme yapmaktan hoşlanmamalarıdır.”
	İlköğretimden itibaren etkin öğrenmenin uygulanmaması	6,6	“Öğrencinin ilköğretimden hazır gelmemesi, ekonomik durum ve sosyal şartlardan dolayı öğrencilerin ortaöğretime fazla önem vermemesi sonucu etkili uygulanamıyor. İlköğretimde yeterli yönlendirmeler yapılmadığı için uygulanamıyor.”
	Öğrencilerdeki özgüven eksikliği	6,6	“Kendine güvensizlik...”
	Öğrencilerde eleştirel düşünme becerisi eksikliği	6,6	“Eleştirel düşünmeme, ezberciliğe ve kolaycılığa kaçış, arkadaş çevresi, ders araç ve gereçlerinin yetersizliği...”

2.1. Sınıf Rehber öğretmenlerin etkin öğrenmenin kendilerine ne ifade ettiğine dair görüşleri

Etkin öğrenmeyi sınıf rehber öğretmenlerin yarısından fazlası öğrencinin aktif katılımı, sınıf rehber öğretmenlerinin beşte biri kalıcı öğrenme, öğrenme stilleri – öğrenme stratejileri kullanarak gerçekleşen öğrenme, uygulamaya yönelik öğrenme ve kalıcı öğrenme, sınıf rehber öğretmenlerinin küçük bir kısmı öğrenci merkezli öğrenme ve problem çözme becerisi kazandıran öğrenme olarak nitelendirmişlerdir.

2.2. Sınıf rehber öğretmenlerinin etkin öğrenmenin gerçekleşmesi ile ilgili görüşleri

Etkin öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusunda sınıf rehber öğretmenlerin yarısından fazlası öğrenci – öğretmen katılımı, sınıf rehber öğretmenlerinin yarısına yakını öğrenme stillerinin kullanılmasına imkân sağlanma, sınıf rehber öğretmenlerinin beşte biri materyal kullanma ve öğrenilenlerin uygulanması ile şeklinde düşüncelerini görüş belirtmişlerdir.

2.3. Sınıf rehber öğretmenlerinin etkin öğrenen öğrencilerin özelliklerine dair görüşleri

Etkin öğrenen öğrencilerin özellikleri ile ilgili sınıf rehber öğretmenlerin yarısından fazlası öğrencilerin aktif ve motive oldukları, rehber öğretmenlerin yarısına yakını öğrencilerin özgüven sahibi oldukları, öğrencilerin eleştirel düşünebildikleri ve araştırmacı oldukları, sınıf rehber öğretmenlerinin yarısından biraz fazlası öğrencilerin öğrendiklerini uyguladıkları ve öğrencilerin hedef belirleyebildikleri, sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte birinden biraz fazlası öğrencilerin bilgiyi transfer edebildikleri, öğrencilerin kalıcı öğrendikleri, öğrencilerin sosyal oldukları, sınıf rehber öğretmenlerinin beşte biri öğrencilerin kendilerini ifade ettikleri ve öğrencilerin başarılı oldukları, sınıf rehber öğretmenlerinin küçük bir kısmı öğrencilerin yaratıcı düşünebildikleri, öğrencilerin öğrenmeyi öğrendikleri ve öğrencilerin problem çözme becerisi sahibi oldukları şeklinde görüş bildirmişlerdir.

2.4. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Öğrencilerin Etkin Öğrenbilmeleri İçin Ders Sürecinde Yapılan Etkinliklere Dair Görüşleri

Öğrencilerin etkin öğrenbilmesi için ders sürecinde ne yaptıkları konusunda sınıf rehber öğretmenlerin büyük bir kısmı derste soru – cevap yöntemini kullandıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin yarısına yakını uygulama yöntemini uyguladıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin üçte biri yazılı ve sözlü anlatım yaptıkları, anlatım ve tartışma yöntemlerini kullandıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte birinden biraz fazlası günlük hayattan örnek verdikleri, verimli ders çalışma bilgileri verdiklerini, proje ödevi verdikleri ve grup çalışması yaptıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin beşte biri eleştirel düşünme yöntemini kullandıkları, materyal kullandıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin küçük bir kısmı rehberlik servisine yönlendirdikleri, drama, gösteri, örnek olay, öykü ve şiir tamamlama yöntemlerini kullandıkları ve beyin fırtınası yaptıklarını belirtmişlerdir.

2.5. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Ortaöğretimde Etkin Öğrenmeye Engel Olan Faktörler İle İlgili Görüşleri

Ortaöğretimde etkin öğrenmeyi engelleyen faktörler konusunda sınıf rehber öğretmenlerin büyük bir kısmı fiziki engeller, sınıf rehber öğretmenlerinin üçte biri öğrencilerdeki motivasyon eksikliği, sınıf rehber öğretmenlerinin dörtte biri eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması, ergenlik dönemi sorunları, geleneksel öğretim yöntemlerinin benimsenmesi ve etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği, sınıf rehber öğretmenlerinin küçük bir kısmı ön öğrenmedeki yetersizlikler, aile ilgisizliği, öğrencilerin hedef belirleyememeleri, öğrencilerdeki özgüven ve eleştirel düşünme eksikliği, sınav kaygısı, öğrencilerin araştırma yapmamaları, öğrencilerin sorumluluk sahibi olmamaları ve ilköğretimden itibaren etkin öğrenmenin uygulanamaması şeklinde fikir beyan etmişlerdir.

3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Sorular	Kategoriler	Kategori Yüzdesi	Örnek Görüşler
Etkin Öğrenme size ne ifade ediyor?	Öğrenmeye aktif katılım	50	"Bir kişinin konuyu yorumlayabilmesi, konu hakkında düşünebilmesidir. Öğrencinin kendisinin öğrenmesidir."
	Kalıcı öğrenme	25	"Akılda kalıcı ve çabuk bir şekilde öğrenmedir."
	Eleştirel düşünme	15	"Bireyin düşünebilmesi, akıl yürütülebilmesi, yaratıcı güce sahip olması, yorum yapabilmesi, yeni bilgiler edinebilmesidir."
	Araştırarak öğrenme	10	"Sınıfta gördüğümüz konuyu çeşitli kaynaklardan araştırıp öğrenmeyi ifade ediyor."
	Uygulama	10	"Öğrendiğimiz bilgilerin akılda kalması, bir kulaktan girip diğer kulaktan çıkmaması. Yer geldiğinde kullanabiliriz."
	Motivasyon artırıcı öğrenme	5	"Öğrencinin sınıfla diyalogu. Anlatılabilir yeteneği. Motivasyonu artırır."
	Öğrencinin özelliklerine uygun öğrenme	5	"Öğrenciler için en ilginç, bize en uygun öğrenmeyi ifade eder. Etkin öğrenme kendi uğraşların ile yapılan öğrenmedir. Süreci uzun ama çok etkili bir öğrenme yöntemidir."
	Sınıf içi etkileşim	5	"Öğrencinin sınıfla diyalogu. Anlatılabilir yeteneği. Motivasyonu artırır."
	Yaratıcılık	5	"Bireyin düşünebilmesi, akıl yürütülebilmesi, yaratıcı güce sahip olması, yorum yapabilmesi, yeni bilgiler edinebilmesidir."
	Öğretmen denetiminde öğrenme	5	Etkin öğrenme bence;öğretilen yerde ve zamanda,örneklerle birlikte tam olarak öğrenmektir.Mesela ben,konuları genelde sınıfta öğreniyorum,bilmediğim bir konuyu evde çalışsam öğrenemem.Uzman karşısında,uzmanın bilgileriyle konuları öğrenmeliyim."
	Ders içinde öğrenme	5	"Öğretmenimizin derste anlattığı konuyu derste anlıyorsak yani sonraya bırakmıyorsak bu etkin öğrenmedir."
Anlatılabilir yeteneği	5	"Öğrencinin sınıfla diyalogu. Anlatılabilir yeteneği. Motivasyonu artırır."	

Öğrenme Nasıl gerçekleşir?	Dinleme	65	“Dersi öğrenmek derste konuyu düzgün bir şekilde dinlemekle başlar ve o dersi gününde tekrar ederek (ezbere kaçmadan) sağlanabilir. Ben konuyu derste dinliyorum ve o gün akşam konu tekrarı yaparak bol soru çözüyorum.”
	Tekrar etme	35	“Sürekli tekrarlar öğrenme kalıcı olur. İşlenen ders konularını yapılan kişi programına göre tekrar yaparak olur.”
	Öğretmenin etkin aktarımı	20	“Öğrenme, herhangi bir konuda uzman veya deneyimli kişi konuyu anlatır, örnekler çözer ve bu konuyu zamanla tekrarlar ve böylece gerçekleşir. Yalnız öğreten kişinin bilgisinde iddialı olduğunu yüz ifadesiyle, mimikleriyle ispatlaması, göstermesi gerekir.”
	Öğrenme sürecine katılım	10	“Öğrenme kendini o konuya veremeye ve kendi isteğiyle olur. Eğer kendin istemiyorsan hiçbir şey yapamazsın. Veya çok isteyip de yapamadığın, öğrenemediğin konular vardır, eğer gayret edersen eminim ki her şeyi yapabiliriz. Koşul öğrenmek tabii...”
	Planlı çalışma	10	“Dinlemeyle, not alarak, tekrar ederek, günü gününe çalışma.”
	Not alma	10	“Anlatılan konu dinleyerek öğrenilir. Ama yazarak öğrenme daha etkilidir.”
	Uygulama	5	“Bol pratik yaparak öğreniyorum.”
	Görsel materyal kullanma	5	“Öğretilecek anlatılacak konu hakkında yapılan deneyler, izletilen filmler, gösterilen slaytlar, resimler öğrendiklerimin akılda kalmasını daha kolay ve unutmama daha zor hale getiriyor.”
	Okuma	5 5	Öğrenme okuduğumuz bir kitaptan ya da öğretmenimizden edindiğimiz bilgilerdir.”
	Dikkat vererek	5	“Öğrenme tüm dikkatini öğreneceğin şeye odaklamayla gerçekleşir.”

"Nasıl öğreniyorsunuz?"	Dinleme	50	"Dinlemekle gerçekleşir. Bir öğrenci karşısındaki öğretmenini dikkatli bir şekilde dinlerse anlattığı konu zihninde yer eder."
	Tekrar etme	40	"Sürekli tekrarlar öğrenme kalıcı olur. İşlenen ders konularını yapılan kişi programına göre tekrar yaparak olur."
	Yazarak – okuyarak	25	"Ben yazarak daha çabuk öğreniyorum. Önce inceliyorum sonra yazarak çalışıyorum."
	Not tutma	20	"Ben dersi anlatan öğretmenimi dinleyerek konuları araştırarak öğreniyorum. Yazarak çalışma, araştırma, dinlemek, dipnotlar tutmak."
	Bilgi kaynaklarını kullanma	10	"Öğretmenlerimizin sunduğu bilgilerle öğreniyoruz. Ansiklopedi, internet ve çevremdeki bilgili insanlara sorarak öğreniyorum. Kendime soru sorarak, karşımdakine anlatarak da öğreniyorum."
	Görerek öğrenme	10	"Görerek öğreniyorum. Sık sık tekrar ederek ve ezberleyerek öğreniyorum."
	Uygulama	10	"Ben dinleyerek öğreniyorum. Uygularsam o konuda daha çok başarılı oluyorum. En önemlisi dinlemek ve gayret etmek, gerisi boş."
	Planlı çalışma	10	"Öğrenmedeki yöntem ve teknik çalışma planı hazırlayıp ona uymak."
	Bilgi alışverişi	5	"Herkesin katılacağı şekilde bilgi alışverişi ve bol tekrarlar."
	Ezberleme	5	"Sık sık tekrar ederek ve ezberleyerek öğreniyorum."
	Sosyal etkinliklere katılma	5	"Öğrenme sadece derslere çalışarak olmaz. Tiyatro, şiir, kompozisyon yarışmaları vb. etkinliklerle olur. Hem eğlendirir, hem öğretir."
	Özet çıkarma	5	"Özet ve test çözmedir öğrenmede kullandığım yöntemler."
	Araştırma	5	"Ben dersi anlatan öğretmenimi dinleyerek konuları araştırarak öğreniyorum."

“Öğrenme sürecinde yaşadığınız güçlükler nelerdir?”	Anlatım yönteminden kaynaklanan engeller	40	“Konuları hemen unutuyorum, yeterince anlatılmadığında iyi anlamıyorum ve bu yüzden güçlük yaşıyorum. Konular çok zor geldiğinde dinleme gayretim olmuyor.”
	Dikkat eksikliği	40	“Derse konsantre olamama, bu yüzden derse kendini veremem, cep telefonu, derste muhabbet, hocanın etkileyici anlatamaması, konu hakkında fazla bilgi sahibi olmamız bu yüzden de sıkılmamız.”
	Sınıf ortamından kaynaklanan engeller	25	“Sınıfta olan gereksiz ses kirliliği. Bazı arkadaşların ukala tavırları. Hocalarımızın çok hızlı anlatmaları. Benim dersleri tekrar edememem.”
	Ders konularından kaynaklanan engeller	25	“Sayısal dersleri kendi başıma anlayamıyorum. Bunun sebebi de profesyonelce davranmamam ve duygularına göre hareket etmem.”
	Etkin çalışmama	20	“Konunun uzun olması, motivasyon bozukluğu, dalgınlık hissi; sebebi derse hazırlıklı gelmemek, çalışmamak.”
	Motivasyon eksikliği	20	“Unutmak (bazen tekrar etmemek sonucunda), adapte problemi, dikkatsizlik”
	Öğretmen otoritesi	15	“Öğretmenin sert olduğu için öğrencilerin soru soramaması. Öğretmenlerin anlatım şekillerinin değişik olması.”
	Çalışma ortamının elverişsizliği	10	“Kaynak yetersizliği, çalışma arkadaşımın olmaması, çalışma ortamının gürültülü olması.”
	Öğrenme stillerini bilmeme	5	“İlk olarak henüz nasıl bir öğrenme metodu kullanacağımı tam bilemiyorum. Mesela; yazılarak öğrenmede ilk zamanlar çok istekli olmazdım. Dinleyerek veya ezber yaparak da zoruma giderdi. Sebebi de daha her şeyi bilememem.”
	Özgüven eksikliği	5	“Öğrenirken kendimin sanki yapamayacakmışım gibi bir his gelmesi bana zor anlar yaşıyor. Yapabileceğim halde yapamıyorum. Bu benim biraz karamsar olmamdan kaynaklanıyor herhalde.”
	Materyal yetersizliği	5	“Kaynak yetersizliği, çalışma arkadaşımın olmaması, çalışma ortamının gürültülü olması.”
	Kavrama	5	“Konuları anlamakta zorlanıyorum, bazı dersleri anlamakta zorlanıyorum.”
Grupla çalışmama	5	“Kaynak yetersizliği, çalışma arkadaşımın olmaması, çalışma ortamının gürültülü olması. Konunun dışına çıkılması, uzatılması ve dinleyicileri sıkacak şekilde olması.”	

“Etkin öğrenme konusunda size ne tür bilgiler veriliyor?”	Bilgi verilmiyor	45	Bize etkin öğrenme konusunda bilgi verilmiyor.”
	Etkin çalışma yöntemleri	45	Öğretmenler tarafından dikkatli dinleme, konsantre olma konusunda bilgiler veriliyor. Rehber öğretmenden de bilgi alıyorum verimli çalışmak için neler yapmam konusunda.”
	Öğrenmeye aktif katılım	5	“Dersi öğretmenlerle ve arkadaşlarla karşılıklı işlemek, konuyu araştırıp önceden hazırlanmak, soru çözmek, çözemediklerimizi sormak gibi bilgiler sınıf rehber öğretmenlerimiz tarafından verilmektedir.”
	Özgüven	5	“Bizim daha iyi anlamamıza, konuşmamızın daha iyi olması, özgüvenimizin artması konusunda bilgiler veriliyor.”
“Ödev ve projelere nasıl hazırlanıyor-sunuz? Hangi kaynaklardan yararlanıyor-sunuz?”	İnternet	60	“İnternette indiriyorum. Çıktısını alıp kapak yapıp hocaya veriyorum.”
	Kitaplar	40	“Konuyla ilgili alanında tanınmış kişilerin kitaplarından faydalaniyorum ve hepsinin en beğendiğim yerlerini alarak harmanlıyorum. Kitaplardan ve internette yararlanıyorum.”
	Kütüphane	25	“İnternet, kütüphane, ÖSS kitapları vb. yararlanıyoruz. Ödevi araştırarak.”
	Ansiklopedi	25	“Önce gerekli kaynakları buluyorum,kaynaklarım ise; bilgisayar, test kitapları ve ansiklopediler.”
	Bilgisi olan bireyler	10	“Ansiklopedilerden, internette, o onuyla ilgili bilgisi olan yakınlarımdan.”

3.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine dair görüşleri

Öğrenmenin gerçekleşmesi ile ilgili olarak öğrencilerin büyük bir kısmı etkin dinleme, öğrencilerin üçte birinden biraz fazlası tekrar etme, öğrencilerin beşte biri etkin öğrenmenin öğretmen etkili bilgi aktarımı, öğrencilerin küçük bir kısmı öğrenme sürecine katılım, etkin plânlı çalışma, uygulama, görsel materyallerin kullanımı, okuma, dikkat verme ve not alma ile şeklinde görüş bildirmişlerdir.

3.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin kendilerinin nasıl öğrendiklerine dair görüşleri

Öğrencilerin yarısı dinleyerek, öğrencilerin yarısına yakını tekrar ederek, öğrencilerin dörtte biri yazarak okuyarak, öğrencilerin beşte biri not tutarak, öğrencilerin küçük bir kısmı bilgi kaynaklarını kullanarak, göreyerek, uygulayarak, plânlı çalışarak, bilgi alışverişi yaparak, ezberleyerek, sosyal etkinliklere katılarak, özet çıkararak ve araştırma yoluyla öğrendiklerini belirtmişlerdir.

3.3. Ortaöğretim Öğrencilerinin etkin öğrenmenin kendilerine ne ifade ettiğine dair görüşleri

Etkin öğrenmeyi öğrencilerin yarısı öğrenmeye aktif katılımı, öğrencilerin dörtte biri kalıcı öğrenme, öğrencilerin beşte birine yakını eleştirel düşünme, öğrencilerinin küçük bir kısmı araştırarak öğrenme, uygulama, motivasyon arttıran öğrenme, sınıf içi etkileşim, öğrencinin özelliklerine uygun öğrenme, anlatabilme yeteneği, yaratıcılık, ders içinde öğrenme ve öğretmen denetiminde öğrenme olarak nitelendirmişlerdir.

3.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin öğrenme sürecinde yaşadıkları güçlüklerle dair görüşleri

Öğrencilerin yarısına yakını anlatım yönteminden kaynaklanan engeller, öğrencilerin yarısına yakını dikkat eksikliği, öğrencilerin dörtte biri sınıf ortamından kaynaklanan engeller, öğrencilerin dörtte biri ders konularından kaynaklanan engeller, öğrencilerin beşte biri öğrenme sürecinde etkin çalışmama ve motivasyon eksikliği, öğrencilerin beşte birine yakını öğretmen otoritesi, öğrencilerin küçük bir kısmı çalışma ortamının elverişsizliği, öğrenme stillerini bilmeme, özgüven eksikliği, materyal eksikliği, grupla çalışmama ve kavrama güçlükleri nedeniyle öğrenme konusunda güçlük yaşadıkları görüşündedirler.

3.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin kendilerine etkin öğrenme konusunda bilgi verilip verilmediğine ve bilgi veriliyorsa ne tür bilgiler verildiğine dair görüşleri

Etkin öğrenme konusunda öğrencilerin yarısına yakını kendilerine bilgi verilmediğini, öğrencilerin yarısına yakını etkin çalışma yöntemleri (planlı çalışma, tekrar etme, not tutma, etkin dinleme, etkin okuma) konusunda kendilerine bilgi verildiğini, öğrencilerin küçük bir kısmı kendilerine öğrenmeye aktif katılımı ile ilgili bilgi verildiğini, kendilerine özgüven ile ilgili bilgi verildiğini belirtmişlerdir.

3.6. Ortaöğretim Öğrencilerinin ödev ve proje hazırlarken yararlandıkları kaynaklara dair görüşleri

Ödev ve projelerini öğrencilerin yarısından fazlası internette, öğrencilerin yarısına yakını kitaplardan, öğrencilerin dörtte biri kütüphaneden ve ansiklopedilerden, öğrencilerin beşte biri bilgisini alan bireylerden edindikleri bilgilerle hazırladıklarını bildirmişlerdir.

Tartışma

Etkin öğrenme ile ilgili görüşlerin incelendiği bu araştırmanın sonuçlarının önceki araştırma bulgularının bazılarıyla benzerlik göstermiş, bazılarıyla kısmen farklılık gösterirken bazı bulgularla ilgili daha önce yapılmış araştırmalara rastlanmamıştır.

1. Rehber öğretmenlerin, sınıf rehber öğretmenlerin ve öğrencilerin etkin öğrenmenin kendilerine ne ifade ettiği ile ilgili görüşleri

Katılımcıların soruya verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; “öğrencinin aktif katılımı”, “öğrenme stil ve stratejileri kullanarak öğrenme”, “öğrenci merkezli öğrenme”, “bilgiyi hafızaya işleme (kalıcı öğrenme)”, “yaparak yaşayarak (uygulamaya yönelik) öğrenme” şeklinde ortak temalar oluşmuştur. Bu kategorilere ilaveten rehber öğretmenlerin cevaplarından “hayata hazırlayan öğrenme”, sınıf rehber öğretmenlerinin cevaplarından “problem çözme becerisi kazandıran öğrenme” ve öğrencilerin cevaplarından “eleştirel düşünme, yaratıcılık ve araştırarak öğrenme” şeklinde farklı temalar ortaya çıkmıştır.

Etkin öğrenme, öğrencinin öğrenme sürecine zihinsel ve fiziksel anlamda etkin katılımı sürecidir. Demirel (1999), etkin öğrenmenin öğrenenin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlama yaklaşımı olduğunu be-

lirtmesi araştırmanın **“aktif katılım”** bulgusunu desteklemektedir. Meyer ve Jones (1993) aktif öğrenmenin birbirleriyle ilintili üç faktörden oluştuğu; aktif öğrenmede, öğretme kaynaklarından yararlanarak, öğrenme stratejileri kullanılarak, öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma, yazma ve yansıtma edimleri gerçekleştirmeleri sağlanacaktır şeklindeki görüşü araştırmanın **“öğrenme stil ve stratejileri kullanarak öğrenme”** bulgusu ile paralellik göstermektedir (Akt., Şahin, 2004). Erginer (1994) öğrenme olayının başlangıç noktasında öğrencinin var olduğunu ve öğrencinin öğrenmede merkezde yer aldığını ortaya koyması araştırmanın **“öğrenci merkezli öğrenme”** bulgusu ile örtüşmektedir. Weinstein ve Meyer (1991) in bilişsel stratejileri öğrenenin öğrenme hedeflerine ulaşabilmesine yardımcı olabilecek dikkat ve uzun süreli hafıza gibi bilişsel kaynakları yönetmek için bir plan yapma süreci olarak tanımlaması araştırmanın **“bilgiyi hafızaya işleme (kalıcı öğrenme)”** bulgusunu desteklemektedir (Akt., Cornford, 2002). Şahinel (2003) ün, etkin öğrenmenin okuma, yazma, drama, problem çözme ve tartışma gibi öğretim teknikleri ile öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine katılımını sağladığını belirtmesi ise araştırmanın **“yaparak- yaşayarak (uygulamaya yönelik) öğrenme”** bulgusu ile örtüşmektedir.

Perkins’ e göre (1997) öğrenenler bilgiyi olduğu gibi kabul etmezler, bilgiyi yaratır ya da tekrar keşfederler. Öğrenen için temel olan “etkin” rolüdür; uygulama ile genellikle sosyal ve yaratıcı roller de beraberinde gelir (Akt., Şahinel, 2002). Bu görüş, rehber öğretmenlerin cevaplarından elde edilen **“hayata hazırlayan öğrenme”** kategorisi, sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen **“problem çözme becerisi kazandıran öğrenme”** kategorisi ve öğrencilerin cevaplarından elde edilen **“eleştirel düşünme, yaratıcılık ve araştırarak öğrenme”** kategorilerini desteklemektedir.

Öğrencilerin cevaplarından elde edilen **“motivasyon arttırıcı öğrenme”** kategorisi Ellez (2004) ün etkin öğrenmenin öğrencilerin güdülerini etkilediğini ve geleneksel yöntemle arasında azami derece fark oluşturduğunu ortaya çıkardığı araştırması ile kuvvetlenmektedir. Öğrencilerin cevaplarından elde edilen diğer **“sınıf içi etkileşim, öğretmen denetiminde öğrenme ve ders içinde öğrenme”** bulguları ise Meyer ve Jones (1993) ün etkin öğrenmenin yarışma ve sınıf içindeki ayrılığı azalttığı, öğrencilerin işbirliği içinde çalıştığını ve bu tip öğrenmenin yüksek etki-

leşimli yapısından dolayı öğrencilerin sürekli olarak geri bildirim verip aldıkları görüşü ile paraleldir (Akt., Şahinel, 2003). Güneşli (2007)'nin yaptığı çalışmada etkin öğrenmenin öğrencilerin yazılı anlatım yeteneğini geliştirdiğini ortaya koyması öğrenci görüşlerinden elde edilen **“anlatabilme yeteneği”** teması ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin cevaplarından elde edilen **“öğrencinin özelliklerine uygun öğrenme”** bulgusu ise rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen **“öğrenme stil ve stratejileri kullanarak öğrenme”** ile **“öğrenci merkezli öğrenme”** kategorileri ile paralellik göstermektedir.

2. Rehber öğretmenlerin, sınıf rehber öğretmenlerin ve öğrencilerin etkin öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine dair görüşleri

Katılımcıların öğrenmenin gerçekleşme sürecinin nasıl olduğu ile ilgili verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; “öğretmen ve öğrenci katılımıyla, öğrenme stillerinin kullanılmasına imkân sağlanarak, materyal kullanılarak” şeklinde ortak temaların oluştuğu göze çarpmaktadır. Bu temalara ek olarak rehber öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde **“öğrenci merkezli öğretim stratejilerini uygulama”**, sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde **“öğrenilenleri uygulama”**, öğrencilerin görüşleri incelendiğinde **“dinleme, tekrar etme, öğretmenin etkin aktarımı, planlı çalışma, not alma, okuma, dikkat verme”** şeklinde farklı temalar görülmektedir.

Uysal (1996)'nın öğrenme sürecine etkin öğrenci katılımının öğrenme sonuçlarına etkisini ortaya çıkarmaya çalıştığı çalışmanın sonucunda, öğrenme sürecine etkin öğrenci katılımının başarıyı arttırdığı ve öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılım düzeyi ile başarısı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğunu belirtmesi **“Öğretmen ve öğrenci katılımıyla”** bulgusuna ışık tutmaktadır. Pillay (1998)'in eğitimin temel amacı olan öğrenmenin gerçekleşmesinin öğretme eyleminden ziyade öğrenmeyi gerçekleştiren bireyin zihinsel, duyuşsal süreçlerini ve istemlerini işe koşmasına bağlı olduğunu ve bireylerin tercih ettiği öğrenme tarzlarını tanımanın eğitimin geliştirilmesi ve planlaması için giderek önemli bir faktör olduğunu vurgulaması çalışmanın **“öğrenme stillerinin kullanılmasına imkân sağlanarak”** bulgusunu desteklemektedir. Demirci (2003) yaptığı çalışmada öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine etkin katılımlarını sağlayacak görsel-işitsel materyallerin

hazırlanması gerektiğini bildirmesi araştırmanın **“materyal kullanılarak”** bulgusu ile örtüşmektedir.

Etkin öğrenme, öğrenci merkezli öğrenmedir. Dağerik (1999) ilköğretim 4. sınıf matematik öğretiminde aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına etkisini incelediği araştırma sonucunda ilköğretim 4. sınıf matematik öğretiminde aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımına uygun olarak düzenlenen öğretimin geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu ve toplam erişiyi arttırdığı görülmüştür. Bu bulgular, rehber öğretmenlerin ifade ettiği **“öğrenci merkezli öğretim stratejilerini uygulama”** kategorisini desteklemektedir. Sınıf rehber öğretmenlerinin ve öğrenci görüşlerinden elde edilen **“öğrenilenleri uygulama”** teması yine araştırmanın ilk sorusunda rehber öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen **“hayata hazırlayan öğrenme”** teması ile benzerlik göstermektedir.

Yeşilyaprak (2005)'in dikkatin ders sürecinde sürdürülebilmesi ve anlatılanların öğrenilebilmesinin dinleme becerisinin geliştirilmesine bağlı olduğunu ve derste dinleme yolu ile öğrenmenin, öğrencinin kendi başına öğrenmesinden hem daha etkili hem de daha kısa sürede gerçekleştiğini belirtmesi, öğrencilerin görüşlerinden elde edilen **“dinleme”** kategorisi ile benzerdir. Erdem (2005)'in öğrenilenleri unutmayı önlemenin iki yolundan birinin öğrenilen bilgileri aralıklı olarak tekrar etmek olduğunu bildirmesi araştırmanın **“tekrar”** kategorisi ile, Pillay (1998)'in bireylerin tercih ettiği öğrenme tarzlarını tanımanın eğitimin geliştirilmesi ve planlaması için giderek önemli bir faktör olduğu görüşü **“öğretmenin etkin aktarımı”** bulgusu ile paralellik taşımaktadır. Özgüven (1974)'ün planlı çalışanların akademik yönden daha başarılı, plan yapıp da kısmen uyanlarla plan yapmayanların daha çok başarısız olduklarını belirtmesi araştırmanın **“plânlı çalışma”** kategorisini desteklemektedir. Araştırmanın **“not alma”** bulgusunu, Howe (1970)'ün öğrencilerin not alıkları bilgilerin %34'ünü, not almadıkları bilgilerin ise ancak %5'ini hatırladıklarını ortaya koyan çalışması desteklemektedir (Akt.,Kaya, 2001). Erdem (2005)'in okumanın, öğrenmenin temel yollarından bir olduğunu belirtmesi araştırmanın **“okuma”** bulgusu ile örtüşmekteyken, Güner (2005)'in aktif öğrenme yöntemi ile öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirdikleri, başarı ve motivasyon düzeylerinin arttığını gösterdiği araştırma **“dikkat verme”** bulgusuna açıklık getirmektedir.

3. Rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin etkin öğrenen öğrencinin özelliklerine dair görüşleri

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin cevapları analiz edildiğinde; “motive olma”, “eleştirel düşünme”, “özgüven”, “başarılı olma”, “öğrenilenleri uygulama”, “problem çözebilme”, “hedef belirleme” ve “yaratıcı düşünme” şeklinde ortak kategoriler oluştuğu fark edilmiştir. Buna ilaveten rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda “verimli çalışma yöntemlerini uygulama”, “bilgi kaynaklarını kullanma”, “kendini tanıma” kategorileri ortaya çıkarken; sınıf rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda “aktif olma”, “araştırmacı olma”, “bilgiyi transfer edebilme”, “sosyallik”, “kalıcı öğrenme”, “kendini ifade etme”, “etkin dinleme”, “öğrenmeyi öğrenme” kategorileri oluşmuştur.

Demirci (2000)’ın etkin öğrenmenin öğrencilerin motivasyonunu artırdığını ve sınıf disiplin problemlerinin azaldığını ortaya koyan çalışması, araştırmanın “**motive olma**” bulgusunu; Gökçe (2004)’ün etkin öğrenmenin öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırdığını ve kendine güven duyma noktasında yarar sağladığını “**eleştirel düşünme**” ve “**özgüven**” bulgusunu; Bulut (2005)’in da etkin öğrenmenin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiğini ortaya koyan çalışması “**yaratıcı düşünme**” bulgusunu desteklemektedir. Biricik (1999)’un İlköğretim 2. Sınıf matematik dersinde aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısını artırdığını gösteren çalışma “**başarılı olma**” bulgusunu; Gökçe (2004)’ün çalışmasında etkin öğrenmenin öğrencilere problem çözme becerisi kazandırdığını belirtmesi “**problem çözebilme**” bulgusunu; Demirel (1999)’un öğrencilerin etkin katılımını sağlayabilmek için öğrencilere, edindiklerini günlük yaşamlarında uygulama olanağı verilmesi gerekliliğini vurgulaması, öğrencilerin okuma, konuşma, tartışma etkinliği içerisine katılması, kendi sorunlarını kendilerinin çözmelerinin sağlanması ile pasif alıcı olmaktan kurtulmakta, yapıp etmeleriyle deneyim kazanmakta ve kendi yaşamlarını biçimlendirmekte olduklarını belirtmesi “**öğrenilenleri uygulama**” bulgusunu; Baltaş (1997)’nin başarılı bireyler üzerinde yapılan araştırmaların, bu bireylerin zamanlarını planlı ve düzenli olarak kullandıklarını, kesin olarak tanımlanmış amaçlarının

olduğunu ortaya çıkardığını belirtmesi **“hedef belirleme”** bulgusunu desteklemektedir.

Rehber öğretmenlerin görüşleri neticesinde oluşan temalardan “verimli çalışma yöntemlerini uygulama” teması, Özgüven (1974) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan, planlı çalışan öğrencilerin çalışmalarını planlamayan öğrencilere göre daha başarılı olduklarını aktardığı araştırma sonuçları ile paraleldir. Açıkgöz (2002), etkin öğrenme sürecinde öğrencilerin öğrenme kaynaklarının ve bilgiye ulaşma yollarının farkında olduklarını ve onları etkili kullandıklarını vurgulaması araştırmanın **“bilgi kaynaklarını kullanma”** bulgusunu açıklamaktadır. Bunlara ilaveten rehber öğretmenler etkin öğrenen öğrencinin **“kendini tanıma”** özelliği bulunduğunu belirtmeleri, Meyer ve Jones (1993)’ün aktif öğrenmede öğrenme stratejileri kullanıldığını belirtmesi ile açıklanabilir (Akt., Şahin, 2004). Öğrencinin kendine uygun öğrenme stratejilerini kullanabilmesi kendini tanıması ile mümkündür.

Açıkgöz (2002)’nin etkin öğrenmede, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığını, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının sunulduğu ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme süreci yaşadığını belirtmesi, sınıf rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda oluşan “aktif olma”, “araştırmacı olma”, “bilgiyi transfer edebilme”, “kalıcı öğrenme”, “etkin dinleme”, “öğrenmeyi öğrenme” kategorilerine destek olmaktadır. Ayrıca Şahinel (2003)’ün etkin öğrenmenin okuma, yazma, drama, problem çözme ve tartışma gibi öğretim teknikleri ile öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine katılımını sağladığını belirtmesi “sosyallik” ile “kendini ifade etme” kategorisini destekler niteliktedir.

4. Rehber öğretmenlerin ve öğrencilerin öğrenme sürecinde yaşanan güçlükler için görüşleri

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin ve öğrencilerin cevapları analiz edildiğinde; “verimli ders çalışma yöntemlerini bilmeme(etkin çalışmama)”, “öğrenme stillerini fark edememe”, “öğrencilerdeki motivasyon eksikliği”, “geleneksel öğretim yöntemlerinde ısrar”, “dikkat toplayamama” kategorilerinin ortak temalar olduğu görülmektedir. Buna ek olarak rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda “hatırlama

güçlüğü”, “problem çözebilme beceri eksikliği”, “yaratıcı düşünme beceri eksikliği”, “sorumluluk almama”, “hedef belirleyememe” şeklinde kategoriler oluşurken, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda sınıf ortamından kaynaklanan engeller, ders konularından kaynaklanan engeller, öğretmen otoritesi, çalışma ortamının elverişsizliği, özgüven eksikliği, materyal eksikliği, grupla çalışmama, kavrama şeklinde kategoriler ortaya çıkmıştır.

Carter ve Spera (1992)’nin, öğrencilerin sınavlar için çalışmaya ve öğrenmeye ihtiyacı olduğunu, okulda öğrendiklerini zihinde nasıl tutacaklarını ve onları akılcıca nasıl kullanacakları konusunda rehberliğe ihtiyacı olduğunu belirten çalışması araştırmanın “**verimli ders çalışma yöntemlerini bilmeme(etkin çalışmama)**”bulgusu ile paraleldir. Meydan (2004)’ün yaptığı çalışmada öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi sağladığını bildirmesi “**öğrenme stillerini fark edememe**” bulgusunu; Bulut (2005)’in yaptığı çalışmada aktif öğrenmenin uygulanmasında öğretmenlerin geleneksel eğitim anlayışına yatkın olması ve aktif öğrenme konusundaki yetersizliklerinin karşılaşılan sorunlar arasında yer alması araştırmanın “**geleneksel öğretim yöntemlerinde ısrar**” bulgusunu açıklamaya yardımcıdır. Doğan (2002)’nin strateji öğretiminin okuduğu anlama becerileri, güdü ve hatırd tutma üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya çıkaran çalışması araştırmanın “**dikkat toplayamama**” bulgusuna destek vermektedir. Bu araştırma rehber öğretmenlerden elde edilen cevaplar doğrultusunda oluşan temalardan “**hatırlama güçlüğü**” bulgusunu da desteklemektedir.

Sağlamöz (1990)’nın öğrencinin “ben kimim, benim gerçek yeteneklerim var mı, başkaları beni nasıl görüyor, hangi amaçlara yönelmeliyim...” gibi sorulara ilişkin yardım beklentisi içinde olduğunu belirtmesi rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan “**problem çözebilme beceri eksikliği**”, “**yaratıcı düşünme beceri eksikliği**”, “**hedef belirleyememe**” kategorileri ile paralellik göstermektedir. Üstündağ (2003) ise yaratıcı drama sürecinde; oyunlarla hayal gücünü geliştirme, kendi iç dünyasına bakabilme cesareti bulma, değer yargılarını ve inançlarını yeni baştan düzenleme vs. yaşamsal buluşma noktaları kendiliğinden yer almakta olduğunu belirtmekte ve bu da araştırmanın “**sorumluluk almama**” kategorisine ışık tutmaktadır.

Öğrenciler öğrenmenin önemli bir kısmını okulda dersliklerinde gerçekleştirmektedirler. Sınıf ortamı öğrencilerin etkin öğrenmelerine imkân verecek şekilde olmazsa öğrenciler başarısız olurlar. Araştırmaya katılan rehber öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenlerin okullardaki fiziki engellerin etkin öğrenmeye engel olduğunu belirtmeleri bu bulguya paraleldir. Bu öğretmenlerden birinin “Fiziksel ortamlar ve eğitim donanımının tam olmaması. Öğretmenlerin farklı öğrenme teknik ve stratejilerini kullanmaması.” şeklinde belirttiği görüş, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda “**sınıf ortamından kaynaklanan engeller**” bulgusunu destekler niteliktedir. McDonald (2001)’ın sınavların sık yapılması ve eğitim sistemi içerisindeki öneminin sınav kaygısına yol açtığını belirtmesi “**ders konularından kaynaklanan engeller**” bulgusuna destek vermektedir. Flanders (1967)’nin yaptığı araştırmada, öğretmen ve öğrenci arasındaki sözlü ve sözsüz iletişimin öğrencinin kişiliği ve okul başarısı üzerinde etkili olduğu ve devamlı hakimiyet gösterisinin öğrenciler tarafından beğenilmediğini ve onların yeteneklerini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koyması “**öğretmen otoritesi**” ve “**özgüven eksikliği**” kategorisini açıklamaya yardımcıdır (Akt., Kaya, 2001). Hamarta (2006)’nın çalışılan yerin temiz havalı, normal ısıda ve normal aydınlıkta olması gerektiğini, çok sıcak odanın çalışırken rahavet ve uyku verdiğini, çok soğuk odanın da öğrenmenin verimini düşürdüğünü belirtmesi araştırmanın bu bulgusunu “**çalışma ortamının elverişsizliği**” bulgusunu izah etmeye yardımcıdır. Arends (1997)’e öğrenme stratejileri belleğe yerleştirme, geri getirme gibi bilişsel stratejileri ve bilişsel stratejileri yönlendirici yürütücü biliş süreçlerini kapsamakta ve bu da “**kavrama**” bulgusuna destek vermektedir. Gömleksiz (1993)’ün yaptığı çalışmada işbirlikli öğrenmenin başarıyı arttırdığını ortaya koyması “**grupla çalışmama**” bulgusunu; desteklemektedir. Ekici (2004)’e göre görerek öğrenme stiline sahip bireyler için öğretmenlerin şekil, grafik, şema vb göze hitap eden öğretim materyalleri kullanmaları gerektiği görüşü, “**materyal eksikliği**” kategorisini açıklamaktadır.

5. Rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin ortaöğretimde etkin öğrenmeye engel olan faktörlere dair görüşleri

Rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerinin cevapları analiz edildiğinde; “geleneksel öğretim yönteminin benimsenmesi”, “etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği”, “fiziki engeller”, “ilköğretimden itibaren etkin öğrenmenin uygulanmaması”, “eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması” temaları ortak olarak saptanmıştır. Ek olarak, rehber öğretmenlerin fikirleri doğrultusunda “öğrencilerin durumuna dair engeller (ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bireysel farklılıklar, okula isteksizlikleri, yaratıcı düşünememeleri)”, “aile-öğretmen-öğrenci ve akran grupları arasındaki iletişim engelleri” şeklinde kategoriler oluşurken; sınıf rehber öğretmenlerin fikirleri doğrultusunda “ergenlik dönemi sorunları”, “ön öğrenmelerdeki yetersizlik”, “aile ilgisizliği”, “öğrencilerin hedef belirlememeleri”, “öğrencilerdeki özgüven eksikliği”, “öğrencilerde eleştirel düşünme beceri eksikliği”, “sınav kaygısı”, “öğrencilerin araştırma yapmamaları” ve “sorumluluk sahibi olmama” şeklinde farklı temalar oluşmuştur.

Ülkemizde eğitim sistemi gözden geçirilmekte, farklı yaklaşımlara yer verilmekte ancak tüm bu gelişmelere rağmen geleneksel eğitim sistemi tam anlamıyla terk edilememektedir. Gökçe (2004)’ün yaptığı çalışmada da geleneksel anlatım yönteminin tercih edilmesinin aktif öğrenmenin etkili biçimde uygulanmasını engellediği ortaya çıkaran çalışması araştırmanın “**geleneksel öğretim yönteminin benimsenmesi**” bulgusunu açıklamaya yardımcıdır. Açıkgöz, Sucuoğlu ve Gökdağ (2002)’nin yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan 12 öğretmenin hepsinin öğrencilerin etkin öğrenme yöntemlerin uygulanmasına hazır olmamaları nedeniyle sorun yaşadıklarını belirtmesi “**etkin öğrenmeye dair bilinçsizlik ve bilgi yetersizliği**” teması ile örtüşmektedir. Özkaran (2003)’ün yaptığı çalışmada sınıf oturumlarının çoğu okulda geleneksel sistemde olduğu gibi art arda dizilmesi şeklinde olduğunu ifade etmesi “**fiziki engeller**” temasını desteklerken; Gökçe (2004)’ün çalışmasında da öğretmenlerin ilköğretim yıllarından beri etkin öğrenmenin uygulanmadığını belirtmesi “**ilköğretimden itibaren etkin öğrenmenin uygulanmaması**” ile ilgili bulguyu desteklemektedir. Bulut (2005) yaptığı çalışmada program içeriklerinin yoğun olmasını ve uygulamadaki yetersizlikleri, öğretmenlerin aktif öğrenme uygulamalarındaki güçlükler arasında belirttiklerini ortaya çıkaran çalışması “**eğitim sisteminin etkin öğrenmeye elverişli olmaması**” ile alakalı bulguyu desteklemektedir.

Düztepeliler (2006)' nın yaptığı çalışmada öğretmenler etkin öğrenme stratejilerini uygularken karşılaştıkları sorunlar arasında, öğrencilerin ilgisizliği, etkin öğrenme sürecine hazır olmamalarına değinmesi, rehber öğretmenlerin fikirleri doğrultusundaki **“öğrencilerin durumuna dair engeller (ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bireysel farklılıklar, okula isteksizlikleri, yaratıcı düşünememeleri)”** teması ile örtüşmektedir. Feldman ve Wood (1994)' ün çalışmasında ailelerin çocuklarından büyük görevler bekledikleri ve bu beklentinin çocuklara büyük sorumluluk yüklediğinden bahsedilmiştir. Bu sorumluluğun özellikle çocuk ve aile arasındaki beklentilerde tutarsızlıklar oluşturduğu, bu tutarsızlıkların ise çocukların akademik ve sosyal davranışlarına etki yaptığının ortaya konması araştırmanın **“aile-öğretmen-öğrenci ve akran grupları arasındaki iletişim engelleri”** bulgusuna destek vermektedir.

Sınıf rehber öğretmenlerin fikirleri doğrultusunda **“ergenlik dönemi sorunları”** kategorisine paralel olarak Akos (2002)'un, ergenlik döneminde bireylerin hem içsel hem de dışsal değişikliklerle karşılaştığını belirtmesi gösterilebilir. Düztepeliler (2006)' nın öğrencilerin ön öğrenmelerdeki eksiklikleri sebebiyle öğretmenlerin etkin öğrenmeyi uygulamakta zorlandıklarını belirtmesi **“ön öğrenmelerdeki yetersizlik”** bulgusunu desteklerken; Gökçe (2004)' ün araştırmasında öğrenci velilerinin geleneksel eğitim anlayışına yatkın olmalarının aktif öğrenmenin etkili uygulanamamasına neden olduğunu ortaya koyması araştırmanın **“aile ilgisizliği”** ile ilgili temaya açıklık getirmektedir. Ay (2005)' in çalışmasının sonucunda ortaöğrenimde görev alan öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde eleştirel düşünmeyi geliştirici yöntem ve teknikleri kullanmayı öğreterek derslerine yansıtılmaları gerekliliğinin ortaya konması **“öğrencilerde eleştirel düşünme beceri eksikliği”** bulgusuna destek vermektedir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden bazılarının öğrencilerin öğrenme konusunda yaşadığı güçlüklerden biri olarak hedef belirlememelerinden bahsetmeleri araştırmanın **“öğrencilerin hedef belirlememeleri”** bulgusunu kuvvetlendirmektedir. Cheek, Bradley, Reynolds ve Coy et (2002)' nin öğrencilerin daha yüksek test skorları alması için baskı ve talepler artıkça, öğrencilerin sınav kaygısını azaltmak için yardım isteme talebinin arttığını vurgulaması araştırma **“sınav kaygısı”** bulgusunu desteklemektedir. Gökçe (2004)' ün yaptığı çalışmada aktif öğrenmenin öğrencilere proje geliştirme becerisi kazandır-

dığını ortaya koymasına araştırmacının “**öğrencilerin araştırma yapmamaları**” bulgusuna işaret etmektedir. Demirel (1999) etkin öğrenmeyi bireyin öğrenme sürecine etkin olarak katılımını sağlama olarak tanımlamıştır. Bu katılımı sağlayabilmek için öğrenenlere okuma, yazma, konuşma, tartışma, geçmiş yaşantılarla bağ kurma, edindiği bilgileri günlük yaşamda uygulama ve problem çözüme işlemlerini kendi kendilerine yapma olanağının verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin böylece karar verme, sorumluluklar alma ve özellikle öğrenmeyi öğrenme olanağına kavuşmalarını dile getirmesi bu araştırmacının “öğrencilerdeki özgüven eksikliği” ve “sorumluluk sahibi olmama” temaları ile uyumludur.

6. Sınıf rehber öğretmenlerin, öğrencilerin etkin öğrenebilmeleri için ders sürecinde yaptıkları etkinliklere ilişkin görüşleri

Sınıf rehber öğretmenlerinin cevapları analiz edildiğinde; “soru-cevap”, “uygulama”, “anlatım”, “yazılı ve sözlü anlatım yaptırma”, “tartışma”, “proje ödevleri”, “grup çalışmaları”, “günlük hayattan örnek verme”, “verimli ders çalışma bilgileri”, “materyal kullanma”, “eleştirel düşünme”, “drama”, “rehberlik servisine yönlendirme”, “öykü-şiir tamamlama”, “gösteri”, “beyin fırtınası”, “örnek olay” şeklinde kategoriler oluşturulmuştur.

Gökçe (2004) ün yaptığı araştırmada öğretmenler öğrencileri aktif hale getirmek için en çok soru- cevap yöntemini kullandıklarını belirtmesi “**soru-cevap**” kategorisini desteklerken; Atmaca (2006) nın araştırmasında öğrencilerin gerçeğe benzeyen ve gerçek deneyimler geçirmesinin öğrencilerde etkin öğrenmeyi gerçekleştirdiğini belirtmesi “**uygulama**” kategorisini desteklemektedir. Özkaran (2003) ün yaptığı çalışmada, öğretmenlerin öğrencilerin kendilerini sözlü ve yazılı ifade edebilmeleri için konuşma alanındaki etkinlikleri sıklıkla uyguladıklarını ortaya koyduğunu bildirmesi “**anlatım**” ve “**yazılı ve sözlü anlatım yaptırma**” bulgusuna paralellik göstermektedir. Gökçe (2004) ün yaptığı araştırmada da öğretmenler öğrenciler aktifleştirebilmek için tartışma yöntemini kullandıklarını ifade etmesi “**tartışma**” bulgusunu; Ayan (2002) nin yaptığı araştırmada da resmi okullarda görevli öğretmenlerin ünite ile ilgili konularda yaşanan güncel sorunlarla ilgili olarak öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerini sağlayan etkinlikleri uyguladıklarını belirtmesi “**günlük hayattan örnek verme**” bulgusunu desteklemektedir.

Sink (2005)' in ergenlerde genel olarak okul eğitimini geliştirmek ve akademik başarıyı yükseltmenin önemli bir öncelik gerektirmesi **“verimli ders çalışma bilgileri”** teması ile benzerlik göstermektedir. Senemoğlu, Gömleksiz ve Üstündağ (2001)'a göre, öğrencilerin kalıcı öğrenmesi ve bilgi transferlerinin güçlendirilmesi için, öğrenmenin ilk oluşumundan hemen sonra, proje ve alıştırma ödevlerinin verilmesi gerektiğini dile getirmesi **“proje ödevleri”** kategorisine destek vermektedir. Şimşek, Doymuş ve Kızılcıoğlu (2005)' in araştırmasında da lise öğrencilerinin grupla öğrenme yöntemini kullanmakta istekli olduklarını belirtmesi **“grup çalışmaları”** teması ile örtüşmektedir. Özkaran (2003)' ün yaptığı araştırmada da öğrencilerin işlenen metinlerle, eleştirel düşünme ve problem çözme gücünü geliştirici çalışmalara katılmalarını sağlama etkinliğinin öğretmenler tarafından sık sık kullanıldığını ifade etmesi **“eleştirel düşünme”** kategorisini desteklemektedir. Yılmaz (2003)' in görsel unsurların yer aldığı ve örneklerle bolca yer verildiği yeni öğretim materyallerinin kullanılmasının öğrenmede daha etkili olduğunu bulmaları **“materyal kullanma”** ve **“örnek olay”** teması ile örtüşmektedir. Gökçe (2004)'ün yaptığı araştırmada da öğretmenlerin öğrencileri aktifleştirmek için yaratıcı dramayı kullandıklarını aktarması **“drama”** temasına paralellik arz etmektedir. Özkaran (2003)'ün yaptığı araştırmada da öğretmenlerin öğrencilere bir şarkının eksik bırakılmış sözlerini tamamlama çalışması yaptırdıklarını belirtmesi **“öykü-şiir tamamlama”** temasını desteklerken; Bilen (2002)' nin bir işin nasıl yapıldığını göstermenin yazılı ve sözel öğretimden çok daha etkili olduğunu belirtmesi **“gösteri”** temasını desteklemektedir. Nakiboğlu ve Altıparmak (2002)'nin yaptığı araştırma sonucunda beyin fırtınası ile öğrencilerin derse yönelik ilgilerinin arttığını dile getirmesi **“beyin fırtınası”** kategorisi ile uyumludur. Yeşilyaprak (2005)'in eğitsel rehberlik faaliyetlerinin, eğitsel gelişim sorunlarıyla ilgili olarak eğitim sisteminde öğrencilere verilen yardım hizmetleri olduğunu belirtmesi **“rehberlik servisine yönlendirme”** temasına ışık tutmaktadır.

7. Ortaöğretim Öğrencilerinin kendilerinin nasıl öğrendiklerine dair görüşleri

Öğrencilerin cevapları analiz edildiğinde; “dinleme”, “tekrar etme”, “yazarak-okuyarak”, “not tutma”, “bilgi kaynaklarını kullanma”, “görecük öğrenme”, “uygulama”, “planlı çalışma”, “bilgi alışverişi”, “ezberleme”, “sosyal etkinliklere katılma”, “özet çıkarma”, “araştırma” şeklinde kategoriler oluşturulmuştur.

Uluğ (2005)’ in ortaöğretimde okuldaki öğrenmelerin daha çok dinleme ile gerçekleştiğini belirtmesi “**dinleme**” kategorisi ile örtüşmektedir. Saylan ve Şahan (1998)’in öğrenilen bilgilerin hafızaya kaydedilmesi ve gerektiğinde hatırlanması için öğrenilenlerin tekrar edilmesi gerektiğini belirtmesi “**tekrar etme**”; Erden (1993) ’ün öğrencilerin altını çizdikleri bilgilerin çizmedikleri bilgilere oranla daha çok hatırladıklarını belirttiği araştırması “**yazarak-okuyarak**” temasına destek vermektedir. Aytunga (1999)’ un not tutup tuttıkları notları gözden geçiren öğrencilerin daha başarılı olduklarını ifade ettiği çalışma “**not tutma**” teması ile örtüşmektedir. Ward ve Tiessen (1997)’in öğrencilerin etkin öğrenci katılımının sağlandığı internet ortamının sınıf içi etkinliklerde kullanılmasının öğrenci başarısına etkisini inceledikleri çalışmada; öğrenciler bu teknolojiyi kullanarak oluşturdukları projeleri web sayfalarında yayınlamışlardır. Öğrenciler araştırmaları için çok zengin bilgi kaynaklarına ulaşabilmişlerdir. İşbirliği yaparak gruplar halinde hazırladıkları çalışmalarını önceki okullarda öğrenim gören öğrencilerle paylaşmışlar ve başarılarında artış olmuştur (Akt., Demirci, 2003). Bu araştırma “**bilgi kaynaklarını kullanma**”, “**uygulama**”, “**bilgi alışverişi**”, “**araştırma**” ve “**görecük öğrenme**” kategorilerine destek olarak gösterilebilmektedir. Özgüven (1974)’ ün planlı çalışanların akademik yönden daha başarılı olduklarını belirtmesi “**planlı çalışma**” teması ile örtüşürken, Lubbers ve Gorcyca (1997)’ nin öğrencilerin ödevleri ezberleyerek öğrenemedikleri yönündeki görüşü “**ezberleme**” kategorisi ile çalışmaktadır (Akt., Şahinel, 2003). Nitekim etkin öğrenmede ezberleme yerini kalıcı öğrenmeye bırakmaktadır. Gökçe (2004)’ ün yaptığı çalışmada öğrencilerin oyun, gezi- gözlem, yaratıcı drama çalışmaları, tv izleme ve film seyretme, belirli gün ve haftaları kutlama çalışmaları, eğitsel kol faaliyetleri, halk oyunları gibi çalışmalara seveerek ve isteyerek katıldıklarını ortaya koy-

ması “sosyal etkinliklere katılma” bulgusu ile paralellik göstermektedir. Yeşilyaprak (2005)’ in özetlemenin öğrencinin ne öğrendiğini düşünmesini, mantıksal ve anlaşılabilir tarzda yazmasını ve kendi kelimeleriyle ne öğrendiğini açıklamasını sağladığının belirtmesi araştırmanın “özet çıkarma” bulgusunu desteklemektedir.

8. Ortaöğretim Öğrencilerinin kendilerine etkin öğrenme konusunda ne tür bilgiler verildiğine dair görüşleri

Öğrencilerin cevapları analiz edildiğinde “bilgi verilmiyor”, “etkin çalışma yöntemleri” (planlı çalışma, tekrar etme, not tutma, etkin dinleme, etkin okuma), “öğrenmeye aktif katılım”, “bilgi kaynaklarını kullanma”, “öğrenmeyi öğrenme”, “özgüven” şeklinde kategoriler oluşturulmuştur.

Kaya (2001)’in program yapma, okuma, ortam hazırlama, dikkat, not alma, sınavlara hazırlanma ve yazılı kaynaklardan yararlanmanın başarının önemli etkenlerinden olduğunu belirttiği çalışması “**etkin çalışma yöntemleri**” ve “**bilgi kaynaklarını kullanma**” temasına ışık tutmaktadır. Şahinel (2003)’ ün eğitimin amacı öğrenmeyi olumlu bir süreç haline getirmek, kendine güveni sağlamak ve öğrenciye daha fazla öğrenmeye yeteneği olduğunu kanıtlamak olduğu yönündeki görüşü “**öğrenmeye aktif katılım**”, “**öğrenmeyi öğrenme**”, ve “**özgüven**” temaları ile uyumludur.

9. Ortaöğretim Öğrencilerinin ödev ve proje hazırlarken yararlandıkları kaynaklara dair görüşleri

Öğrencilerin cevapları analiz edildiğinde, “kitaplar”, “kütüphane”, “ansiklopedi”, “bilgisi olan bireyler” şeklinde kategoriler oluşturulmuştur.

Ward ve Tiessen (1997)’ nin öğrencilerin etkin öğrenci katılımının sağlandığı internet ortamının sınıf içi etkinliklerde kullanılmasının öğrenci başarısına etkisini irdeledikleri çalışmada, öğrencilerin bu teknolojiyi kullanarak oluşturdukları projeleri web sayfalarında yayınladıkları ve öğrencilerin araştırmaları için çok zengin bilgi kaynaklarına ulaşabildiklerinin görülmesi araştırmanın “**internet**” kategorisine destek vermektedir (Akt., Demirci, 2003). Josey (1962)’ nin yaptığı çalışmada öğrencilere kütüphaneyi nasıl kullanacakları öğretildiğinde öğrencilerin kütüphane-

yi etkin şekilde kullandıklarını belirtmesi **“kitaplar”, “kütüphane”, “ansiklopedi”** kategorilerine ışık tutmaktadır (Akt., Kaya,2001). Saylan ve Şahan (1998)' in yaptığı araştırmada da öğrencilerin öğretmenlerinden ve iletişime girdikleri öğretici olmayan kişilerden bilgi elde ettiklerinin ortaya konması **“bilgisi olan bireyler”** bulgusunu destekler niteliktedir.

Araştırmamızın sonucunda ortaya çıkan bulgular sonucunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir;

1. Rehber öğretmenler eğitsel rehberlik hizmetleri kapsamında; öğrenme stilleri, hedef belirleme, planlı çalışma, etkin dinleme, etkin okuma, not tutma, bilgi kaynaklarını etkin kullanma, elverişli çalışma ortamı hazırlama ile ilgili bilgi vermelidir.
2. Rehber öğretmenler kişisel rehberlik hizmetleri kapsamında; özgüven, sorumluluk, motivasyon ve dikkat eksikliği eğitimi vermelidir.
3. Öğrenciler etkin öğrenme, etkin öğrenme stratejileri, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerileri konusunda bilinçlendirilmelidir.
4. Öğretmenlere etkin öğrenme yöntem ve teknikleri ile ilgili yol gösterici örnek etkinlikler ve uygulama çalışmaları konusunda süpervizörlük yapılmalıdır. Öğretmenler öğrencileri aktif hale getirecek sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetleri daha fazla yapmalıdırlar.
5. Öğretmenler öğrencileriyle olan etkileşimlerini arttırmalı, geleneksel öğretime olan bağımlılıklarından uzaklaşarak sınıf ortamında demokratik bir ortam meydana getirmelidir.
6. Öğrencilerin okul dışında da etkin öğrenebilmeleri için ortaöğretim öğrencilerinin aileleri etkin öğrenme ile ilgili bilgilendirilmelidir.
7. Eğitim kurumlarındaki fiziki engeller kaldırılmalı, okulun mimari yapısı ve araç- gereç, materyal noktasındaki eksiklikler giderilmelidir.

8. Öğrenciler gelecek kaygısı nedeniyle sadece akademik başarı odaklı düşünmekte, özel yetenek derslerindeki faaliyetleri yeterince önemsememektedir. Bu nedenle ÖSS sisteminde değişiklikler yapılmalı ve sınav başarısını değerlendirme sürecinde sadece akademik alanda alınan puan baz alınmayarak öğrencilerin özel alanlarda da kişisel yönden kendilerini geliştirmeleri özendirici hale getirilmelidir.
9. Öğrencilerin araştırarak, uygulayarak, yaparak- yaşayarak öğrenmeye gayret sarfettikleri deney, proje, ödev gibi çalışmalara ağırlık verilmeli ve bu çalışmaların değerlendirmedeki önemi artırılarak öğrenciler etkin öğrenmeye yöreklendirilmelidir. Bunu sağlamak amacıyla eğitim programları gözden geçirilmeli, müfredat konusunda iyileştirme çalışmaları yapılmalıdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, K.Ü. (2002). Aktif Öğrenme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Açıkgöz, K.Ü., Sucuoğlu, H. ve Gökdağ, M. (2002). “Öğretmenlerin Etkin Öğrenmenin Acemilik Döneminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Baş Etme Stratejileri”. Uluslararası Katılımlı 2000’li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu.
- Akos, P. (2002). *Student perceptions of the transition from elementary to middle school. Professional School Counseling*, 5 (5), 339-345.
- Arends, R.I. (1997). *Classroom instruction and management*. New York: McGraw-Hill.
- Atmaca, S. (2006). “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme Yaklaşımı Konusundaki Bilgi ve Becerilerinin Değerlendirilmesi” Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ay, Ş. (2005). “Ortaöğretim öğrencilerinin eleştirel düşünme güçleri ve öğrencileri etkileyen eleştirel düşünme faktörleri” Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ayan, M. (2002). *"Etkin Öğrenme Yaklaşımının Sınıf Öğretmenleri Tarafından Uygulanması"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytunga, O. (1999). *"Derste Not Almanın Öğrenme Ve Hatırlama Düzeyine Etkisi"* Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baltaş, A. (1997). *Stres Altında Ezilmeden Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilen, M. (2002). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Biricik, G. (1999). *"İlköğretim 2. Sınıf Matematik Öğretiminde Aktif Etkileşimli Öğrenme Yaklaşımının Öğrenci Başarısına Etkisi"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brott, P.E. ve Myers, J.E. (2002). Development of professional school counselor identity a grounded theory. In S. B., Merriam et al. (Ed). *Qualitative research in practice examples for discussion and analysis* (pp. 145-160), San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.
- Bulut, P. (2005). *"Okulöncesinde Aktif Öğrenme Modelinin Uygulanabilirliği (Elazığ İli Örneği)"* Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carter, R.B. ve Spera, S. (1992). *A guidance and counseling needs assessment for a rural, multi-cultural K-8 school*. *Education*, 113(1), 19-24.
- Cheek, J.R., Bradley, L.J., Reynolds, J. and Coy, D. (2002). *An intervention for helping elementary students reduce test anxiety*. *Professional School Counseling*, 6(2), 162,165.
- Coolican, H. (1992). *Research methods and statistics in psychology*. London: Hodder & Stoughton.
- Cornford, I.R. (2002). *Learning-to-learn strategies as a basis for effective lifelong learning*. *International Journal of Lifelong Education*, 21(4), 357-368.
- Dağarik, M. (1999). *"İlköğretim 4. Sınıf Matematik Öğretiminde Aktif Öğrenme Yaklaşımının Öğrenci Başarısına Etkisi"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Demirci, C. (2000). “*Etkin Öğrenme yaklaşımının ilköğretimde 2. Sınıf hayat bilgisi dersinde uygulanması.*” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, s. 211- 218.
- Demirci, C. (2003). “*Etkin Öğrenme Yaklaşımının Erişiyeye Etkisi*” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, s. 38-47.
- Demirel, Ö. (1999). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2. Baskı.
- Doğan, B. (2002). “*Strateji Öğretiminin İşbirlikli ve Geleneksel Sınıflarda Okuduğunu Anlama Becerileri, Güdü ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri*” . Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Düzetepeliler, Z. (2006). “*İngilizce Öğretmenlerinin Derse Başlamada Etkin Öğrenme Stratejilerini Uygulama Durumları*” Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekici, G. (2004). “*Öğrenme Stilleri*” *Gelişim ve Öğrenme*. Editör Ayşegül Ataman. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Ellez, M. (2004). “*Etkin Öğrenme, Strateji Kullanımı, Matematik Başarısı, Güdü Ve Cinsiyet İlişkileri*” Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, A.R. (2005). *Etkili ve Verimli –Nitelikli- Eğitim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Erden, M. (1993). “*Açıklayıcı Bir Metinde Yer Alan Bilgilerin Önemi Ve Türünün İlginin Hatırlanması Üzerindeki Etkisi*” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9, s. 173- 181.
- Erginer, E. (1994). “*Öğrenmeyi Öğretme Disiplini Geliştirme*” Eğitim ve Bilim, Türk Eğitim Derneği, 18, 94, Ekim sayısı, s. 15- 21
- Feldman, S.S. ve Wood, D.N. (1994). Parents’ expectations for preadolescent sons’ behavioral autonomy: A longitudinal study of correlates and outcomes. *Journal of Research on Adolescence (Lawrence Erlbaum)*, 4 (1), 45-70.
- Gökçe, E. (2004). “*İlköğretimde Aktif Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri*” Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, cilt1,1, s. 53-64.
- Gömleksiz, M. (1993). “*Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişiyeye Etkisi.*” Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güner, M.K. (2005). *“İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin “Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları” Konusunun İşlenişinde Etkin Öğrenmenin Verimliliği”* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güner, M.K. (2005). *“İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin “Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları” Konusunun İşlenişinde Etkin Öğrenmenin Verimliliği”* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneyli, A. (2007). *“Etkin Öğrenme Yaklaşımının Anadili Eğitiminde Okuma Ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi”* Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamarta, E. (2003). *“Eleştirel Düşünme”* Eğitime Yeni Bakışlar II. Editör: Ali Murat Sünbül. Ankara: Mikro Yayınları.
- Hamarta, E. (2006). *“Eğitsel Rehberlik” Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Editör: Mehmet Engin Deniz & Atılğan Erözkan. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M. (2001). *“Lise 1. sınıf öğrencilerine verimli ders çalışma alışkanlıkları kazandırmada grup rehberliğinin etkisi”* Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıççı, Y. (2000). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayınları.
- Koca Özgün, S.A., Yaman, M. ve Şen, A.İ. (2005). *“Öğretmen Adaylarının Etkin Öğrenme, Öğretme Ortamı Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Yöntemler Kullanılarak Tespit Edilmesi”* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, s. 117-126.
- Kuş, E. (2003). *Nicel- nitel araştırma teknikleri*. Ankara. Anı Yayıncılık
- MEB, (2000). *Orta Öğretim Kurumları Sınıf Öğretmenleri İçin 9. Sınıf Rehberlik Etkinlikleri Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- McDonald, A.S. (2001). *The prevalence and effects of test anxiety in school children. Educational Psychology, 21(1), 89,101.*
- Meydan, A. (2004). *“Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Ünitelerinin İşlenişinde Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisi”* Doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Nakiboğlu, M. ve Altıparmak, M. (2002). “Aktif Öğrenmede Bir Grup Tartışması Yöntemi Olarak Beyin Fırtınası” V.Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı, 16-18 Eylül, ODTU, Ankara.
- Özgül, İ.E. (1974). *Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Özkaran Yıldız, F. (2003). “Etkin Öğrenme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkaya, T. (2000). “Aktif Öğrenme Notları”.
<http://www.agr.ege.edu.tr/teeder/br.html>
- Pillay, H. (1998). An investigation of the effect of individual cognitive preferences on learning through computer-based instruction. *Educational Psychology*, 18(2), 171-183.
- Sağlamöz, G. (1990). “Bir Eğitim Yöntemi Olarak Drama” Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi Bildiriler II-1, 24- 28 Eylül, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Saylan, N. ve Şahan, H.H. (1998). “Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme- Verimli Ders Çalışma Yeterlilikleri ve Bu Yeterliliklerin Kaynakları”, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 9- 11 Eylül, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Konya.
- Senemoğlu, N. Gömleksiz, M. ve Üstündağ, T. (2001). *Öğrenmenin Oluşumu, Öğretme Model, Strateji ve Teknikleri*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Sink, C.A. (2005). *Fostering academic development and learning: implications and recommendations for middle school counselors*. *Professional School Counseling*, 9(2), 128-135.
- Şahin, C. (2004). “İlköğretim II. Kademe Yazılı Anlatım Becerisinin Etkin Öğrenme Yöntemleriyle Geliştirilmesi” Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahinel, G.M. (2002). “Etkin Öğrenme Modeline Dayalı Öğretimin İngilizce Tümlşik Dil Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi” Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Şahinel, G.M. (2003). *Etkin Öğrenme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şimşek, Ü., Doymuş, K. ve Kızıloğlu, N. (2005) “*Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerle Grupla Öğrenme Yönteminin Kazandırıldığı Bilgi ve Beceriler*” Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, cilt 13, 1, s. 67- 80.
- Uluğ, F. (1995). *Okulda Başarı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Uysal, Ö.F. (1996). “*Öğrenme Sürecine Etkin Öğrenci Katılımının Öğrenme Sonuçlarına Etkisi*” Doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstündağ, T. (2003). *Yaratıcılığa Yolculuk*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative methods in social sciences]*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2003). *Gençler Bu Kitap Sizin İçin*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Büyükeskil, M. & Kesici, Ş. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin, sınıf rehber öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin etkin öğrenme ile ilgili görüşleri, *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(4) s.92-136